

Българин

БРОЙ 2 | 2013   ЦЕНА - 30 Kč

1150 години
от Великоморавската мисия
на Светите братя
Кирил и Методий

Супрасълски сборник, старобългарски ръкопис от X век

Пражки мисли на един непражки човек

Студентски конкурс за превод на българска поезия и проза

40 години от смъртта на Димитър Пешев

Вокална група „Ли́ра“

„Среща на културите“, Микулчице, 26.05.2013

„Среща на културите“, Микулчице, 26.05.2013

Международен фестивал на детските хорове в Руското училище, 10.04.2013

Международен фестивал на детските хорове в Руското училище, 10.04.2013

БСОУ „Д-р Петър Берон“, 24.05.2013

БСОУ „Д-р Петър Берон“, 24.05.2013

Откриване на изложбата на Супрасълския сборник в Чешката академия на науките, 29.05.2013

Откриване на изложбата на Супрасълския сборник в Чешката академия на науките, 29.05.2013

Скъпи читатели,

Настоящият брой на списание „Българи“ е посветен на честванията по повод 1150-та годишнина от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий и на Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост. По случай 24 май Посолството на Република България проведе през май среща с писателя Стефан Кисьов, по повод 1150-та годишнина от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий организира изложба на Супрасълския сборник в Чешката академия на науките под патронажа на вицепрезидента на Република България Маргарита Попова и две лекции – на проф. д-р Елка Мирчева и д-р Йорданка Трифонова от Института по български език при БАН. Под звуците на Химна на Кирил и Методий премина празничното тържество в Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост в БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага.

Тържествено отбелязахме 1150-та годишнина от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий и 24 май в Микулчице, където традиционно се събират българи от цяла Чехия, за да се поклонят пред паметника на Солунските братя. В Бърно под патронажа на вицепрезидента на Република България Маргарита Попова се проведе международна конференция на тема „Преподаването на южнославянските езици и литератури в днешна Европа“. В този брой ще можете да се запознаете с отличените преводи от студентския конкурс за превод на българска поезия и проза, както и с репортажи от събитията, посветени на честванията. Публикуваме също така статията на проф. Анислава Милтенова за един старобългарски ръкопис от X век, известен като Супрасълски сборник. Обширното интервю на Даниела Горчева с Калуда Кираджиева е своеобразно продължение на темата за

спасяването на българските евреи от миналия брой. То ни разкрива малко известни факти от живота и дейността на подпредседателя в XXV Обикновено Народно събрание Димитър Пешев, който през 1943 г. инициира остро протестно писмо до министър-председателя проф. д-р Богдан Филов против депортацията на българските евреи, подписано от общо 43 народни представители. Две години покъсно обаче т.нар. Народен съд го осъжда на 15 години строг тъмничен затвор „за фашистка дейност и антисемитизъм“. Друга тема с продължение е темата за протестите в България. Тези от февруари и март доведоха до падането на правителството на ГЕРБ. До какво ще доведат многохилядните летни протести, обхванали столицата и някои големи градове, прогнозира писателят Стефан Кисьов. Лятото е пред нас. Нека то е слънчево и усмихнато!

Мария Захариева

Стр. 6-7

Стр. 8

Стр. 14-15

Съдържание:

4–17 Българската общност

На Микулчице – 1150 години обединени в словото и духа на Великоморавската мисия | Слово на известния български драматург Христо Бойчев в Микулчице | Представяне на чешкия превод на романа „Екзекуторът“ от Стефан Кисьов | Лекции по повод 1150-годишнина от Великоморавската мисия | Изложба на Супрасълския сборник | Хубав ден, Великден! | Млади таланти в Посолството на Република България | Празник на буквите | Денят на таланта | Денят на земята | Победителят Филип Николов | 24 май! Празник народен, празник български! | В подножието на швейцарските Алпи | Международна славянска конференция в Бърно | Традиционна среща при „Бойкините козлета“

18–19 Актуално

Пражки мисли на един непразни човек

20–26 Годишнини

Димитър Пешев винаги постъпваше по съвест | 175 години от рождението на Марин Дринов

27–31 Култура

Манастирчето / 19-международен панаир на книгата в Прага | Супрасълски сборник, старобългарски ръкопис от десети век

32–35 Българо-чешки връзки

Студентски конкурс за есе и превод на българска поезия и проза | Премиера на книги, посветени на чешко-българските връзки

36–37 Интересно

Самос

На Микулчице – 1150 години обединени в словото и духа на Великоморавската мисия

Всяка година по случай Деня на славянската писменост и на българската просвета и култура в Микулчице се стичат стотици българи от Европа и света, за да се преклонят пред делото на Светите братя Кирил и Методий. Настоящата 2013 година преминава под знака на 1150-годишнината от Великоморавската мисия и на 26 май тук в свещената земя, където за пръв път се извършва богослужение на славянски език, беше организирано тържествено честване на светлия всеславянски юбилей.

Мария Божкова, Малина Едрева, д-р Елена Крейчова, инж. Станислав Юранек, Иозеф Хелешниц, Горяна Ленкова и инж. Ярослав Плахи (отзад), д-р Иван Белков и Христо Бойчев (отпред)

От 13.00 часа започна полагането на венци пред паметника на св. св. Кирил и Методий и на паметната плоча на предполагаемия гроб на св. Методий, в което участваха и ученици от БСОУ „Д-р Петър Берон“. И докато множеството бе обхванато от свещения дух на Микулчице, в пространството звучеше музиката на Мариан Варда и ние, славяните, се потопихме в непреходната слава на Кирило-Методиевото дело: сякаш цялата природа на това свято място нашепваше вдъхновените стихове на „Прогласа“:

*Слушайте, цял славянски народе,
слушайте Словото, що от Бога дойде,
Словото, що кърми душите човешки,
Слово, що укрепва сърца и умове...*

Началото на тържествената програма „Среща на културите“ беше оповестено в 15.00 часа – с цимбалова музика на Младежкия състав от Микулчице. Последваха поздравителните слова на гостите – представители на официалните делегации. Като прослава на Светите братя подежда словото на г-жа Горяна Ленкова, временно управляващ Посолството на Република България в Чехия. Тя припомни най-ярките моменти от живота и духовните подвизи на славянските първоучители, като подчерта епохалния характер на Великоморавската мисия в защита на славянската азбука и правото на равнопоставеност

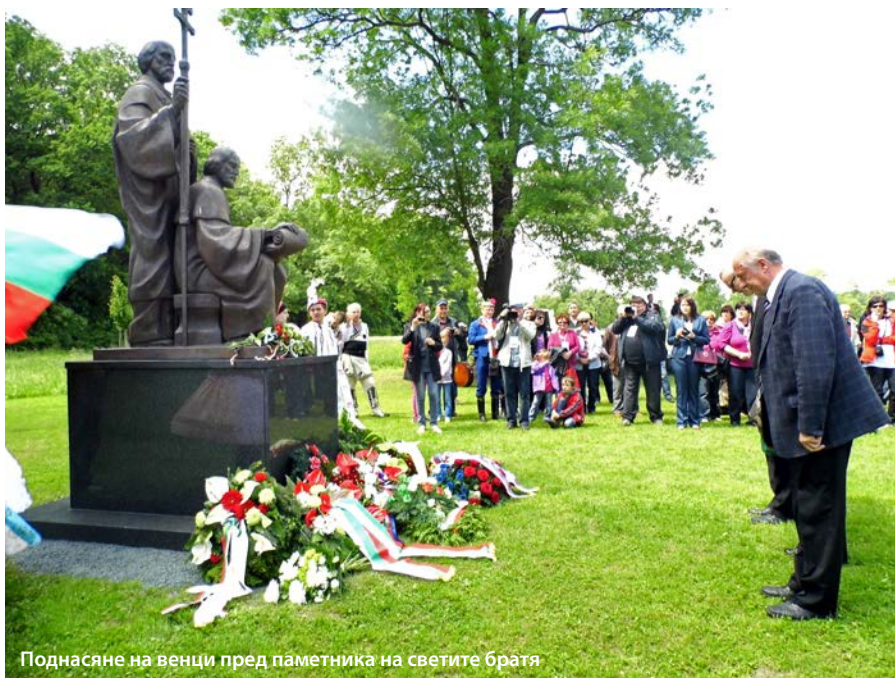
на всички славянски народи. Изказвания бяха направени от Ловчанския митрополит Гавриил и от представители на делегацията от Софийска община: Малина Едрева – председател на културната комисия на Столичния общински съвет; Мария Божкова – началник на кабинета на Столичния кмет Йорданка Фандъкова и Христо Бойчев – български писател, драматург и сценарист. Последният възпламени публиката с веселото си, остроумно и пародийно-шеговито поздравление: „Братя славяни – провикна се патетично известният ни хуморист – Ние преживяхме комунизма! Ще преживеем и демокрацията!!!...“ Последваха три изпълнения на певческия хор на Масариковия университет в Бърно, след които на сцената застанаха най-младите сред просветените славянофили – учениците от БСОУ „Д-р Петър Берон“. Българското училище в Прага участва активно в празнуването на 1150 – годишнината от Великоморавската мисия. Още на 24 май учениците под ръководството на г-жа Болчева представиха програма, посветена на този славен юбилей: прозвучаха вълнуващи рецитации на най-ярките откъси от „Пространното житие на Константин-Кирил“, „За буквите“, „Проглас към Евангелието“, „Азбучна молитва“ и някои съвременни и вечни български стихове... И тази година с участието си

в тържествената програма на 26 май в Микулчице БСОУ „Д-р Петър Берон“ прослави достойно възродителния дух на своите възпитаници: вокална група „Лира“ с ръководител г-жа Мария Захариева зареди атмосферата с родолюбивия патос на българския „Химн на Св.св.Кирил и Методий“. Следващото изпълнение на хора – „Рипни, Калинке“ – беше в различна, весело-игрива тоналност и също на високо професионално ниво. Последваха завладяващите изяви на танцовата група с ръководител г-жа Лазарова: засмените български ученици се впуснаха във вихъра на Граовската ръченица и Елениното хоро, а ритмите на „Бяла роза“ възпламениха сърцата на всички и на хорото се хванаха стотици...Свещената земя и цялата митична природа на Микулчице затрептяха от радост и веселие.

Празничната програма продължи с артистичните изяви на фолклорния състав от Словакия и внушителния хор на донските казаци от Виена...

Тържеството в Микулчице, посветено на 1150-годишнината от Великоморавската мисия, се превърна в празник на славянското братство, на световното обединение в силата, словото и духа на Светите братя Кирил и Методий. Величието и славата на славянските просветители и равнопостоли ще пребъдат в идващите хилядолетия.

Светла Болчева

Поднасяне на венци пред паметника на светите братя

Вокална група „Лира“ от БСОУ „Д-р П. Берон“ в Прага

Снимки: Мария Захариева и Михаел Форщ

Слово на известния български драматург Христо Бойчев в Микулчице

Скъпи съотечественици!

На този форум на славянския дух искам да се обърна към вас извън България и към нас, дето сме вътре, с думите: Не се отчайвайте! Ние преживяхме комунизма – ще преживеем и демокрацията. Не се отчайвайте – съдбата е превратна: последните ще станат първи, а най-последните – най-първи. От нас по-първи няма да има, братя. Някога монголците владееха света,

а днес и те пишат на кирилица. Никой не знае с какви букви ще пише утре. И ако Англия е Дикенс, Русия – Толстой и Америка – Фокнър, то ние сме славянската азбука, на която пишат един милиард души в половин Европа и половин Азия. Тя някога тръгна от нас към света и днес пак тръгва от нас към Европейския съюз. Кирилицата се появи на една от двете големи валути – еврото. За зло или за добро,

ще се появи един ден и на долара, запомнете го!

Братя, не се отчайвайте – няма какво повече да губим: само една азбука ни остана, но нея никой не може да ни отнеме. Защото тя е нашият дух! И макар че сме на дъното, нашият възход отново предстои.

Да живей България!

Христо Бойчев

Представяне на чешкия превод на романа „Екзекуторът“ от Стефан Кисьов

По случай Деня на българската просвета и култура и на славянската писменост на 21 май в Посолството на Република България в Прага се проведе среща с българския писател Стефан Кисьов и представяне на романа му „Екзекуторът“, който излезе в превод на Надя Алианабиова в издателство Barrister & Princíal. Модератор на срещата бе д-р Ивана Сръбкова. За книгата говориха авторът, преводачката и проф. Ян Рихлик.

Проф. Ян Рихлик, Либор Вацек, д-р Ивана Сръбкова и Стефан Кисьов

Проф. Ян Рихлик, Стефан Кисьов и Либор Вацек

Срещата откри г-жа Тюркян Акиф – завеждащ Консулска служба. Д-р Ивана Сръбкова представи на присъстващите Стефан Кисьов, като същевременно ги запозна с биографични данни за писателя. Бяха прочетени и няколко откъса от романа на български – от автора и на чешки – от артиста Либор Вацек, за да могат бъдещите читатели на романа да почувстват атмосферата на книгата. На въпроса на д-р Ивана Сръбкова,

дали съществува разлика в начина на възприемането на творбата от страна на автора и от страна на читателя, Стефан Кисьов отговори: „Въпросът за възприемането е много индивидуален. Някои възприемат романа като много забавен и весел, а други – като много тежък и мрачен роман. Зависи от душевната нагласа на читателя, защото романът може да изглежда от една страна смешен, а от друга – трагичен.“

Д-р Ивана Сръбкова информира присъстващите, че романът вече е представян на български миналата година на Международния панаир на книгата „Светът на книгите“ на щанда на Българския културен институт, както и в Дома на националните общности и след шест месеца вече е намерил добър издател и прекрасен преводач. Главен дистрибутор е Kosmas.

Преводачката Надя Алианабиова каза, че книгата е многопластов роман като самия човешки живот, за който разказва. Сподели също, че един от пластове е мистификацията. Според нея книгата на места звучи като психологичен трилър и носи тъмната атмосфера

на психологическата проза, на други места преобладават анекдотичните и иронични моменти, но според нея и най-фантастичните моменти в нея не са имагинерни.

След прочитане на откъса, отнасящ се за 1968 г., д-р Ивана Сръбкова определи романа като политически и антикомунистически. Тя добави, че той отразява и преживяванията на обикновения български войник по време на окупацията на Чехословакия и цитира възловото според нея изречение „Прага беше неговият Виетнам“.

В случая е интересен погледът не само на писателя, а и на историка, тъй като става въпрос за отразяване на конкретно историческо събитие. Тя даде думата на проф. Ян Рихлик, който се възхити от качеството на превода. По неговите думи преведането на жаргон и специфични изрази, срещащи се често в текста, изискват много усилия и находчивост.

Преводачката Надя Алианабиова сподели, че е имала затруднения с превода на имената на някои от героите – например как да преведе имената Чефо и Евтим Гашев.

„Старата българска дума лазарник, на която авторът много държеше, остана изгубена в превода, защото не може да се преведе на чешки – както и думите „боза“ и „банички“, каза преводачката.

Проф. Рихлик обясни обстойно каква е фикцията и каква е реалността при описаното в романа убийство на българския дисидент Георги Марков. Той каза, че според историческите факти Георги Марков наистина е убит с чадър от италианеца Франческо Гулино (агент Пикадили) и насочи читателите към книгата на разследващия журналист Христо

Христов „Убийте „Скитник“: българската и британската държавна политика по случая Георги Марков“. На въпроса какъв роман е искал да напише – забавен или сериозен и тежък, писателят отговори: „Историята за убийците в Софийския затвор ме потресе. Бях възмутен как са били извършвани убийствата в него и исках да изградя литературния образ на убиеца на Държавна сигурност. Но човек се прощава с миналото си, като се смее. Затова исках да покажа колко е била жестока тоталитарната система и същевременно да я осмеея.“

Преводачът Васил Самоковлив оцени качеството на превода, като каза, че завива на преводачката, тъй като тя е имала възможност да се допитва до автора. Той обърна внимание върху буйната фантазия и чувството за хумор на Стефан Кисъв, като определи романа като реалистично – фантастично – абсурден.

Писателят разказа, че по време на церемонията на награждаването на „Екзекуторът“ от Фондация ВИК за най-добър роман на 2004 г., канадецът Едуард Вик е бил съпроводен от една дама. „Дамата, която ми връчи наградата в Царския дворец, се оказа, че живее в Англия и е дъщерята на Димитър Стоянов – министър на вътрешните работи по време на Тодор Живков. Може някой от тези хора да се е припознал в моя герой и затова да са ми дали наградата – на практика съм получил награда

Д-р Ивана Сръбкова, Стефан Кисъв, Тюркян Акиф, Горяна Ленкова и Надя Алианабиова

от Държавна сигурност“, заключи Стефан Кисъв. Горяна Ленкова – временно управляващ Посолството на Република България в Чехия сподели: „От позицията си на човек, който живее със Стефан, на негов съратник, преживявам неговото творчество. Благодаря на всички, които инициираха днешната вечер – на Ивана Сръбкова, която беше добрият ангел през цялото време, на Надя Полакова, която не разбрах кога преведе книгата – мисля, че я преведе още преди да сме й я дали, на проф. Рихлик, който в много кратък срок прочете книгата и се съгласи да я представи, на актьора Либор Вацек, който прочете откъси от романа, на Тюркян Акиф и на целия екип на Посолството, на Мария Захариева и Васил Самоковлив, които представиха подробно книгата на българската общност в Чехия.“

Аз самата я прочетох преди да съм станала муза и затова си мисля, че имам обективен поглед. Прочетох я на един дъх, за една вечер. Трябва да си призная, че съм от онези читатели, които я възприемат от тежката и страшната ѝ страна. Романът е за жестокостта на системата. Но най-силен е разказът за дълбоката бездна на унижението, на което може да бъде подложен един човек. Смятам, че силата на тази тънка книга е в това въздействие и в концентрираната ѝ и компресирана проза. Стефан ми е разказвал колко го е измъчвал този герой и как той е искал да се отърве от него, защото прекалено силно се е вживял в съдбата му. Романът е издаден благодарение на Чешкото министерство на културата. Накрая Горяна Ленкова пожела „На добър час на книгата на чешки!“

Мария Захариева

Снимки: Мария Захариева

Лекции по повод 1150-годишнина от Великоморавската мисия

В рамките на честванията по повод 1150-та годишнина от Великоморавската мисия на св. св. Кирил и Методий Посолството на Република България в Прага, в сътрудничество с Академията на науките на Чешката република, организира лекции на проф. д-р Елка Мирчева и д-р Йорданка Трифонова от Института по български език при БАН.

Д-р Йорданка Трифонова изнесе лекция на тема: „Е-мерси за превода: един български проект в подкрепа на езиковото разнообразие в Европа“ на 18 юни в Посолството на Република България в Прага. На нея присъстваха ученици и учители от БСОУ „Д-р Петър Берон“ в Прага, представители на българската общност, служители на Българския културен институт, преводачи и др. На 19 юни от 17.00 ч. в зала 108 на Академията на науките на Чешката република проф. д-р Елка Мирчева изнесе лекция на тема: „За етапите в изграждането на славянския хомилиар – факти и хипотези“.

Горяна Ленкова и д-р Йорданка Трифонова

Изложба на Супрасълския сборник

На 29 май в Чешката академия на науките се състоя тържествено откриване на изложбата на Супрасълския сборник, единствения обемен кирилски ръкопис от края на X век. Събитието е организирано от Българското посолство в Прага – в чест и прослава на 1150-годишнината от Великоморавската мисия, и е под патронажа на Вицепрезидента на Република България г-жа Маргарита Попова.

На откриването на изложбата присъстваха много видни учени от българска и от чешка страна: проф. Анисава Милтенова от Института по българска литература на БАН; проф. Кирил Топалов – секретар на Президента на Р България по духовност, култура и национална идентичност; проф. д-р Емилия Блахова, международно известен палеославист от Славянския институт на АН ЧР; проф. д-р Павел Яноушек /1999–2010 директор на Института по чешка литература/, д-р Бенеш – директор на Института по философия, д-р Востра – председател на Съвета на Института по държавата и правото; д-р Петрасова, /Институт по история на изкуството/; д-р Шебек /Институт по история/ и други бележити членове на Академичния съвет на АН ЧР, както и научни работници от Славянския институт. Присъстваха също и г-жа Галина Тодорова, директор на Българския културен институт в Прага, г-н Еленко Начев, директор на БСОУ „Д-р Петър Берон“, служители на Българското посолство в Прага, учители и други родолюбиви български и чешки граждани.

Г-жа Горяна Ленкова, временно управляващ Българското посолство в Прага, приветства гостите и произнесе вълнуващо слово за историята и значението на Супрасълския сборник. Последва чудесното изпълнение на „Хубава си, моя горо“ от вокална група „Лира“ на БСОУ „Д-р

Петър Берон“ с ръководител г-жа Мария Захаријева. След това лирико-носталгично встъпление г-жа Ленкова предостави думата на Нейно Превъзходителство г-жа Маргарита Попова, Вицепрезидент на република България. Г-жа Попова произнесе кратко слово за културните връзки между чешките и българските учени, благодари на домакините и на организаторите за престижното място на това събитие и обяви откриването на изложбата.

Хорът на Българското училище изпълни втора песен /“Рипни, Калинке“/ и зареди атмосферата с празнична радост. Г-жа Ленкова припомни най-ярките факти от историческите превратности на текста: откриването на ръкописа през 1823г. от М.К.Бобровски и разделянето му на три части, които днес се съхраняват на три различни места: Университетската библиотека в Люблина, Руската Национална библиотека в Санкт-Петербург и Националната библиотека във Варшава – като символ на всеславянското и общоевропейско обединение.

От името на председателя на Чешката академия на науките проф.инж. Иржи Драхош българската делегация беше поздравена от директора на Славянския институт доц. д-р Хелена Улбрехтова, която оцени тясното сътрудничество на чешките учени с колегите им от БАН.

Проф. Анисава Милтенова от Института по българска литература на БАН, една от авторките на изложбата, представи съдържанието и особеностите на старобългарския ръкопис в контекста на византийско-славянските взаимоотношения през X век. Научната част продължи с изказването на проф. д-р Емилия Блахова, която представи заслугите на няколко поколения чешки слависти, разучаващи Супрасълския кодекс и издавали въз основа на него научни трудове по различни въпроси на старобългарския и други славянски езици. Програмата завърши с жизнерадостно изпълнение на „Дилмано, Дилберо“ от вокална група „Лира“ и с покана от любезните организатори на чаша вино и парче българска баница. Откриването на изложбата на Супрасълския кодекс прерасна в достойно културно събитие – знак за обединение и почит пред непреходната слава на Светите братя Кирил и Методий и на техните ученици в България. Старобългарският език, духовната мощ на Преславската книжовна школа са символи на славянската кауза: мир, равнопоставеност и разбирателство между всички народи. Свещенодействието на езика през вековете, днес и утре, е проявеното чудо на безсмъртния български дух, на Златна България във вечността.

Светла Болчева

Представяне на Супрасълския сборник в Чешката академия на науките

Елена Крейчова, вицепрезидентът Маргарита Попова и Горяна Ленкова

Снимки: Евгения Йотова

Хубав ден, Великден!

Защо търсите Живия между мъртвите? Защо оплаквате Нетления? Той възкръсна както ви беше казал! (Мат 28:6)

ЧЕСТВАНЕ НА КАТОЛИЧЕСКИЯ И ПРАВОСЛАВНИЯ ВЕЛИКДЕН

Църквата възпява светото Възкресение Христово като празник на празниците и тържество на тържествата. Великият ден на Христовото възкресение представлява вярата във възкресението на праведниците в един по-хубав свят, който те ще наследят след земната си смърт и Страшния съд. Евангелието разказва, че Исус е дошъл на земята, за да спаси хората от греховете им, като проповядвал любов между тях, но бил предаден и разпънат на кръст. Католическата църква определя датата за празнуване на Великден според Грегорианския календар, а Православната църква – според Юлианския календар. Когато пълнолунието след астрономическия ден на пролетното равноденствие се падне след 4 април, Великден се чества на една дата. Шансът да има пълнолуние в този период е около 50%. Затова в половината от случаите западният и източноправославният Великден съвпадат, но ако пълнолунието е между 21 март и 4 април, както беше през 2013 г., Католическата църква празнува Великден много по-рано от Православната църква. При това тази година Велики понеделник съвпадна и с Гергьовден, който за разлика от Великден е неподвижен празник.

ВЕЛИКДЕНСКИ ОБИЧАИ

Един от най-разпространените обичаи е боядисването на яйцата на Велики четвъртък. Червеният им цвят символизира кръвта на Христос, твърдата черупка – запечатаната гробница на Исус, пропукването на яйцето – неговото Възкресение.

Според преданието Мария Магдалена първа видяла празния гроб и разбрала, че Христос

е възкръснал. Отишла в Рим, подала на император Тиберий червено яйце, символизиращо Христовата кръв и му казала: „Христос възкресе!“ Именно затова червеният е основен цвят за великденските яйца. Според друга легенда Мария Магдалена носела да раздаде яйца на гроба на Исус, които като по чудо се оцветили в червено. Затова по традиция първото яйце се боядисва в червено и се поставя пред домашната икона. То стои там до Велики четвъртък следващата година, защото се смята, че има лечебни свойства.

Чукането с яйца е любим обичай в България. Всеки иска неговото яйце да излезе борец, за да е здрав през цялата година.

Друг разпространен великденски обичай е месенето на обредни хлябове. Те символизират тялото на Исус Христос и се украсяват с яйца и други великденски символи. Сега се правят и сладки обредни хлябове, наречени козунаци, които също се украсяват с яйца.

ВЕЛИКДЕНСКА ТРАПЕЗА

На 5 май 2013 г. сдружение „Възраждане“ организира традиционно тържество

по случай най-големия православен празник – Възкресение Христово, което се проведе в Дома на националните общности в Прага. Няколко поколения българи се събраха около празничната великденската трапеза, за да отпразнуват този най-светъл християнски празник, който свързваме с вярата във възкресението.

В центъра ѝ поставихме красив великденски венец с икона и шарени яйца. Нежни пролетни цветя – иглики, нарциси, лалета, минзухари и синчец – надничаха от него. Носеше се ароматът на росен здравец. Свещите, символ на светлината на Исус, озаряваха всички присъстващи.

Освен традиционния обреден хляб и козунаци, всеки от нас беше приготовил различни ястия – баницы, зелени салати, сарми, кюфтета, палачинки, гозби с месо. Не липсваше и българско червено вино.

Една от най-забавните традиции, боренето с великденските яйца, донесе много весели емоции на децата, а великденската томбола им поднесе сладки изненади.

Накрая си тръгнахме с надеждата, че всеки от нас ще отнесе поне част от светлата пасхална радост със себе си.

Мария Захариева

Млади таланти в Посолството на Република България

На 11 юни от 18 часа в Посолството на Република България в Прага се проведе традиционният концерт „Млади таланти“, организиран от сдружение „Възраждане“ и Българското посолство. За първи път Българското посолство в Прага и лично Горяна Ленкова – временно управляващ, отвори широко врати за тази изява и даде възможност на надарени млади изпълнители, живеещи в Прага, да концертират в Огледалната зала на Посолството. Сред слушателите бяха дипломати от Българското и от Мексиканското посолство, представители на българската общност в Прага, чешки граждани.

„Млади таланти“ в Посолството на България в Прага

Първият концерт „Млади български таланти“ се провежда във Ферстеровата зала през май 2004 г. Някои от участниците в него вече са прекарали прага на пълнолетието и са поели нелекия път на професионалните музиканти. Такъв е случаят с Гергана Харалампиева, която учи цигулка в САЩ. Други учат в музикални училища или в гимназии с музикален профил. Един от тях – Иван Иванов, който участва в първия концерт „Млади български таланти“, тази година завърши Консерваторията в Прага и е приет в Музикалната академия в чешката столица.

В почти всички издания на „Млади таланти“ свири Филип Зайков, носител на чешки и международни награди. Михаел Форщ е сред по-малките постоянни участници.

Във всеки концерт има и нови лица. Тази година те бяха Петер Мойзеш, Ивета Карпишова, Дора Хайкова, Олег

Сергеев, Антонин Кравка и Марек Швейкар. Горяна Ленкова – временно управляващ Посолството на Република България в Прага – приветства присъстващите и ги запозна с програмата и изпълнителите. В началото на концерта прозвуча соната за цигулка и пиано на Лудвиг ван Бетховен в изпълнение на Филип Зайков и Антонин Кравка. Олег Сергеев, носител на няколко награди, очарова публиката с виртуозните си изпълнения на китара на произведения на Сергей Руднев и Ролан Диенс. Трета част от концерта на Шарл Берио прозвуча в изпълнение на Михаел Форщ – цигулка и Светлана Янова – пиано.

За първи път в концерта участва и струнен квартет в състав: Филип Зайков и Петер Мойзеш, – цигулка, Ивета Карпишова – виола, Дора Хайкова – виолончело. Младите музиканти изпълниха известния квартет оп.96, „American“ на Антонин Дворжак. Концертът завърши със сонатата за цигулка и пиано опус 1 на Панчо Владигеров, изпълнена от Иван Иванов и Марек Швейкар.

Накрая г-жа Горяна Ленкова поздрави участниците и им поднесе цветя. Концертите „Млади таланти“ носят много хубави емоции както на младите изпълнители, така и на публиката. Затова е добре тези станали традиционни концерти, организирани от сдружение „Възраждане“, да продължават да събират надарени млади музиканти и ентузиасирана публика. Още по-въдъхващо за младите музиканти ще бъде, ако концертите продължават да се провеждат на такова представително място, каквото е Посолството на Република България в Прага.

Румяна Кирилова

Михаел Форщ

Иван Иванов и Марек Швейкар

Филип Зайков и Антонин Кравка

Олег Сергеев

Филип Зайков, Петер Мойзеш, Ивета Карпишова и Дора Хайкова

Празник на буквите

На 18 април 2013 година Българското училище бе озарено от голям и радостен празник, който не е отбелязан в календара. Той идва всяка година през пролетта с песента на птиците и ухаещите цъфнали цветя. Празнуват го първокласниците, които и тази година емоционално отбелязаха своя дългоочакван Ден на буквите, преминал под надслов „Ние вече сме грамотни“.

Този празник привлече вниманието на много гости. Дошли да споделят радостта на най-малките ученици в препълнената и тържествено украсена зала бяха родителите им; представители на българската общност в Прага; учители, ученици от по-горните класове на училището, които поощряваха всяка изява на децата и искрено им се възхищаваха. За първокласниците този ден остава един незабравим, вълнуващ празник, в който разделяйки се с букварчето, те прегръщат новия си приятел – читанката. А това, което са научили в 1-ви клас, те поднесоха в пъстър букет от стихове, песни, сценки. Децата представиха със закачливи стихчета всяка буква от азбуката, пляха с много настроение и ентузиазъм, срещнаха се с любими герои от приказките. Коронките с букви, които украсяваха детските главички, изписваха свети за тях слова – МАМА, МИР, РОДИНА, а лентите през раменете им със званието „КАВАЛАРИЙ“ / грамотен човек / оригинално напомняха за това, че те са господари на най-силното оръжие – знанието.

Развълнувана и горда от постиженията на своите ученици, г-жа Валерия Тошева се обърна към първокласниците с мили и топли думи, като каза, че усвояването на българските букви е първото стъпало от техния дълъг път към науката и познанието. Пожела им да станат умни и добри,

да жънат успех след успех. Последваха поздравления от щастливите родители на първокласниците и от г-жа Силвия Кръстева, член на училищното настоятелство. Заедно с хубавите пожелания, те им връчиха и много подаръци. Своя специален поздрав към „героите на деня“ – първокласниците, отправи директорът на училището – г-н Еленко Начев. Той отбеляза, че това е един изключителен празник за Българското училище в Прага, защото днес тук има 13 грамотни деца, които знаят буквите и могат да четат и пишат. От днес за тях се отваря

още един прозорец към света – този на знанието и науката. Пожела им много успехи в училище – „мостът, през който минава поколение след поколение, цял един народ“ и им подари книжки, които да им напомнят за този важен за тях ден. Приятна изненада и весел завършек на хубавия празник бяха игривите ритми на Ломско и Самоковско хоро, изпълнени от танцовия състав на училището и бурно аплодирани от публиката. Това вълнуващо, изпълнено с незабравими емоции тържество отеква с ясните и звънливи гласове на милите първокласници, заявили гордо пред всички, че са станали грамотни.

*Буквите изучихме и вече
Знаем с тях да пишем и четем.
С буквите отиваме далече,
с буквите се учим и растем.
Да им пожелаем попътен вятър
в океана на знанието!*

Снежана Таскова

Снимки: БСОУ „Д-р Петър Берон“

Денят на таланта

И тази година хубавата традиция за провеждане на Деня на таланта бе спазена и привлече вниманието на всички ученици от Българското училище. Въпреки че на този импровизиран празник се изявиха по-малко таланти деца в сравнение с други години, колоритните изпълнения поддържаха приповдигнато настроението на публиката през цялото време.

Вокална група „Лира“

Водещите на това училищно събитие – Ралица и Калин от 8-ми клас обявиха, че днес, 23 април, сцената принадлежи на тези, които желаят да изявят своите артистични способности и творчески умения. Пред погледите на своите съученици и учители, участниците създадоха пъстра мозайка от разнообразни и разнородни изпълнения, предизвикали бурни аплаузи и одобрителни

„Рипни, Калинке“ и „Дилмано, Дилбе-ро“. Тази година групата се изявява много добре, а днес за първи път тя представи своя репертоар на училищна сцена. Участниците в групата – Виктория, Яна и Микаела от 5 клас, Деси Слава и Йоана от 6 клас, Виктория, Айрин, Таня, Лора и Теодора от 8 клас, Есин и Кемалие от 9 клас и Тони от 12 клас, приковаха вниманието на публиката със своята артистичност

възгласи. Първото изпълнение бе на вокалната група на училището с ръководител г-жа Мария Захариева, която впечатли слушателите с чистото и красиво звучене на прекрасните български песни „Хубава си, моя горо“,

и ярко сценично присъствие. Забавната сценка със сюжет от училищния живот, представена от Яна, Светослав, Виктория и Микаела от 5-ти клас, развесели присъстващите, а песента „The Big Beng“, изпълнена от Таня, Айрин и Вики от 8-ми клас, „взриви“ публиката, която заприлича на развълнувано море. Свежа нотка внесе спонтанното включване на Марио от 7-ми клас, чието изпълнение на Beat Box бе подето оригинално и енергично от Сашо Диков от 9-ти клас, предизвикало истински фурор и нестихващи аплодисменти.

Накрая директорът, г-н Еленко Начев, благодари за доброто представяне на младите таланти и обяви награди за всички участници.

С пожелание за свободен творчески полет и следващи вдъхновени изяви приключи този вълнуващ училищен празник.

Снежана Таскова

Снимки: архив на БСОУ „Д-р Петър Берон“

Денят на земята

На 22 април от четири десетилетия се отбелязва Международният ден на Земята. Празникът призовава всички нас да се замислим за проблемите на околната среда и природата и за това как да опазим чист и приятен за живот нашия общ уютен дом – планетата Земята.

Учениците от Българското училище се включиха с интерес в това събитие, като предварително се бяха подготвили с подходящи материали, включващи анкета, мултимедийна презентация и конкурс за ученическо творчество. С голямо желание, влагайки творчество и оригиналност, ученици от 5-ти и 6-ти клас в часовете по Човекът и природата изготвиха еко-емблеми, посветени на нашата планета Земя. Г-жа Димитрова, с помощта на г-жа Дончева, организира подготовката и провеждането на този училищен празник. Презентацията, в която участваха ученици от 6-ти клас, бе свързана

с актуални въпроси, отнасящи се до екологията, ролята на хората в опазването на природата, до едно от най-големите предизвикателства за човечеството – борбата с климатичните промени. Чрез анкетата учениците изразиха своите знания, свързани с любопитни факти за Деня на Земята и заявиха силното си желание да живеят в един пъстър чист свят, с много зелени дръвчета и красива природа. Отговорилите правилно на всички въпроси участваха в разпределението на наградите. Отличени бяха: Маргарита Синапова, Владислав Бачийски, Найден Йорданов от 7-ми клас и Виктория Тодорова

от 8-ми клас. Константин Ценков от 11 клас бе награден за стихотворението си „Земята – моят дом“.

Земята непрекъснато се променя, обновява и предлага на хората нови чудеса, които да откриват. И за да не се сбъднат думите на древния мъдрец, който е казал: „Когато отсечете и последното дърво, пресушите и последната река, убиете и последното животно, ще разберете, че парите не стават за ядене“, нужно е милионите хора по целия свят да се обединим с отговорността да пазим нашата зелена планета.

Снежана Таскова

БСОУ „Д-р П. Берон“ се гордее със своите възпитаници Победителят Филип Николов

Към успеха няма къси и леки пътища. За да успееш, необходимо е постоянство, упоритост, вяра в собствените сили, способност да си поставиш цел и да я постигнеш. В това ни уверява Филип Николов – ученик от 6-ти клас в нашето училище – отличник, който се справя безупречно с уроците, домашните, с всички извънкласни дейности.

Филип Николов

Талантливо и способно дете, той значително надвишава средните европейски стандарти за образованост, а със своята интелигентност се откроява сред съучениците си. През пролетта Филип издържа с отличен най-трудния си изпит досега – за прием в едно от най-престижните училища в Прага – Английския колеж. Със завидните резултати от трите етапа на изпита – по английски език, по математика и теста за интелигентност, той изпреварва над 300 кандидати и се нарежда на 1-во място в класирането за учебната 2013/2014 година.

Радваме се и се гордеем с постижението на нашия ученик!

Филип постига тези успехи чрез системно упорито учене и неуморен труд. Той има тежка и изпълнена с различни занимания седмица. След учебните занятия посещава Алианс по английски език, курс по чешки език, а за „разтоварване“ – тренира тенис на корт. Разбира се, уроците и домашните са на първо място. В часовете е винаги подготвен, активен и изпълнителен, съсредоточен, находчив и съобразителен.

Притежава креативно мислене, подхожда творчески към поставените задачи, инициативен е, а със своя богат речников запас проявява талант и оригиналност при разказване. Филип се представя успешно на всички международни и училищни конкурси и състезания.

Той спечели специалната награда от Международния конкурс „Аз съм българче“ на IV фестивал на българите по света; всяка година неговите творби се класират в литературния конкурс „Стефан Гечев“, организиран от Държавната агенция за българите в чужбина.

Като негов учител по български език и литература споделям задоволството си от интересните творчески решения на Филип в съчиненията му, които заемат видно място и в училищния алманах за ученическо творчество.

С ясната си дикция и правилен изказ той е водещ на училищните тържества, а на срещата с писателя Деян Енев впечатли всички с изразителния и емоционален прочит на разказа му „Българчето от Аляска“. Филип е истински актьор и художник. Рисунките му са оценени с множество награди, а артистичните му способности се проявяват най-ярко в Деня на таланта; оригинален е с фокусите, които представя с невероятна сръчност и умение; проявява чувство за хумор и остроумие.

Филип обича да чете книги – на български и на английски език, да

ползва Интернет – като всяко любознателно дете, намира време и за своето хоби – риболова. С една дума – той е обикновено и необикновено дете, на 12 години, което се превърна в „тихия герой“ на нашето ежедневие.

Филип е едно прекрасно дете, което има амбицията да работи върху себе си и да се изгражда „за да стане професор, като дядо си“.

Да му пожелаем щастие и успех!

Нека да продължава да бъде победител, да слави името на България, да се нареди сред ярките, талантливите, умните и способните личности на новото време. Нека да са повече можещите български деца, да им помагаме да вървят напред, защото те ще бъдат звездите, светлината и силата на нацията; защото на тях принадлежи бъдещето.

Снежана Таскова

24 май! Празник народен, празник български!

24 май – Денят на Кирил и Методий „преблагословените“ създатели на свещеното славянско писмо; денят, който озарява културната самобитност на нас, българите, дарява ни с уникалния шанс да сме различни и да се чувстваме творци в общото съзидание на човечеството!

24 май е символ на достойнство, традиция и духовност!

Достойнство, защото на този ден честваме азбуката, която дава самочувствие, образование и духовна независимост на „вси славяни“.

Традиция, защото е празник, присъстващ трайно в културния календар на българите.

Духовност, защото е ден на просветата, на знанието и науката; на хората, градящи устоите на нацията; на тези, които възпитават поколенията.

Ден, в който всички българи – където и да са по света, запяват:

„Върви, народе възродени, към светли бъднини върви...!“

Това неповторимо вплитане на безсмъртния славослов на Стоян Михайловски и тържествената мелодия на Панайот Пипков обединява българите и кара сърцата да затуптят гордо, в един ритъм.

С този прекрасен Химн, изпълнен от вокална група „Лира“, започна и празничното тържество в БСОУ „Д-р П. Берон“, посветено на духовните покровители на Европа, на малките първокласници и на зрелостниците от Випуск 2013.

Празникът събра внушително множество от ученици, учители, родите-

ли, бивши възпитаници и приятели на Българското училище.

Официални гости на тържеството бяха: Г-жа Тюркян Акиф – завеждащ консулската служба към Посолството на Република България в Чешката република; г-жа Галина Тодорова – директор на Българския културен институт в Прага, г-н Петър Попов – председател на училищното настоятелство, представители на българските сдружения и организации в Чешката република.

В този ден се обръщаме към духовните извори на българската просвета и култура, които са дълбоко свързани с подвига на славянските просветители. На тях бяха посветени встъпителните думи на водещите ученици Даниела Пенкова, Филип Николов и Калин Георгиев. През 2013 год. Европа чества 1150 години от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий. Духът на св. Кирил продължава да живее в кирилицата, на която и до днес пишат и четат милиони хора по света. Ние имаме честта и удоволствието да бъдем съвременници на изключителната годишнина, свързана и със създаването на първата славянска азбука – глаголицата – една нова и свършена азбука.

Проследявайки делото на Кирил и Методий чрез образци от старобългарската литература, подбрани от г-жа Болчева, рецитаторите представиха просветителската мисия на солунските братя, която има непреходно значение за духовния и цивилизационния път на българския народ. В този дух прозвучават и думите на изтъкнатия френски славист проф. Роже Бернар: „Спасявайки делото на Кирил и Методий, България е заслужила признателността и уважението не само на славянските народи, но и на света, и това ще бъде така, докато човечеството влага истинско съдържание в думите напредък, култура, човечност...“.

Слово за празника произнесе директорът на училището, г-н Еленко Начев, който поздрави всички по случай този най-български и най-светъл ден.

Той връчи грамоти и награди на изявени през учебната година ученици – Маргарита Синапова от 7-ми клас, Емилиян Димов от 6-ти клас и на абитуриентите Тони Иванова, Диана Георгиева, Дарин Атанасов и Петър Арнаудов.

Директорът награди и първенците от училищното състезание по Судоку, проведено в четири кръга: 1

Учениците от начален курс

Вокална група „Лира“

място – Калин Георгиев от 8-ми клас, 2 място – Даниъл Иванов от 11-ти клас, 3 място – Тансу Тахир от 10 клас. Грамоти и медали от участието си в международния конкурс за най-сполучлива компютърна рисунка и колаж „Творчество без граници“, организиран от фондация „Еврика“, получиха: 1 място – Яна Маркова от 5-ти клас, 2 място – Мая Шопова от 5-ти клас, 3 място – Денис Пламенов от 6-ти клас. Поощрителни награди получиха Виктория Вълчева и Никола Бориславов от 5-ти клас.

Г-н Начев обяви и резултатите от конкурсите, организирани от Държавната агенция за българите в чужбина. Горди сме с постиженията на нашите ученици, които се пребориха с тежката конкуренция на многобройните участници.

В конкурса по изобразително изкуство „България в моите мечти“ на 1 място е Ралица Маркова от 8-ми клас, на 2 място е Виктор Гаврилов от 6-ти клас, поощрителни награди ще получат Любомир Василев от 3-ти клас и Петър Петров от 6-ти клас. В литературния конкурс „Стефан Гечев“ с трета награда е отличен Калин Георгиев от 8-ми клас.

В конкурса за песенно изпълнение „Прехвъркна птичка“ с трета награда се окичи вокална група „Лира“. Приветствие от името на Посолството на РБългария в Чешката република поднесе г-жа Тюркян Акиф. Говорейки за великото и свято дело на светите братя Кирил и Методий, тя каза, че то няма аналог в световната културна история. Отправи пожелания към абитуриентите да бъдат силни и мъдри, въпреки превратностите на живота; поздрави първокласниците по случай завърш-

ването на първата им учебна година и им пожела да приемат пътя на знанието като едно приключение; благодари на директора и на учителите за приноса им за просперитета на Българското училище в Прага. Г-жа Акиф предаде сърдечни поздрав и благопожелания към всички от Негово Високопреосвещенство ловчанския митрополит Гавриил, който бе в Прага по случай тържествата за 1150-та годишнина от Моравската мисия на светите равноапостоли.

Следващата част от празничната програма бе емоционална среща с най-малките ученици – първокласниците, които показаха, че не само вече са пораснали, но и че са научили много през първата си година в училище. Към тях се присъединиха и децата от четвърти клас. Водени от г-жа Тошева, носейки окичените с цветя портрети на Кирил и Методий, те поздравиха публиката със своите вдъхновени изпълнения на песни и стихчета. Днес те получиха своите първи свидетелства, изкачвайки първото стъпало от стръмната стълбица на знанието; завършвайки една година, изпълнена с учение, труд и творчество, с радост и удовлетворение от постигнатото. Празникът бе посветен и на дванадесетокласниците. Това е специален и запомнящ се ден в нашето училище, защото изпращаме зрелостниците – прекрасните момичета и момчета от Випуск 2013. Техните приятели от 11 клас, с помощта на г-жа Лазарова, отправиха поетично посвещение към тях под формата на мултимедийна презентация. Представени бяха персонално всички абитуриенти – интересно и оригинално, с прия-

телско намигване и красиви пожелания. А те спазиха традицията, като предадоха бялото ангелче, избрано за символ на успеха и знанието, на единадесетокласниците с пожелание да го съхранят за идващите след тях. Зрелостниците благодариха за постигнатото през годините на своите учители, на директора и на своя класен ръководител – г-жа Светла Васева, която с възлание отправи към тях топли и сърдечни пожелания. Специален поздрав към абитуриентите и към всички гости бяха изпълненията на танцовата група на училището. С буйните ритми на българския танц те се втурнаха на сцената, предизвиквайки неудържим възторг и приповдигнато настроение.

Пъстрото празнично тържество продължи с най-сентименталната част – раздялата им с учителите и съучениците. С много цветя, с усмивки, с малко тъга и сълзи в очите, под звуците на любими училищни мелодии, зрелостниците се сбогуваха с любимото училище. Днес те ще изживеят приказните мигове на своя абитуриентски бал, а утре ще бъдат вече част от гражданите на Европа. Пожелаваме им да следват мечтите си, да покоряват върхове и никога да не се огъват пред трудностите. На добър час!

В този светъл ден щастието и радостта изпълват всяко българско сърце, блясъкът на прекрасния празник осенява цялата наша Родина, а ние, учителите и учениците от БСОУ „Д-р П. Берон“ в Прага се гордеем, че сме част от творческото съзидание и културния облик на Европа.

Снежана Таскова

Тюркян Акиф –
завеждащ консулска служба
в Българското посолство

Зрелостниците със своя класен ръководител г-жа Светла Васева

В подножието на швейцарските Алпи

Наближава края на май – по склоновете на величествените алпийски върхове все още блести сняг, духа студен вятър, а температурите не надвишават десет градуса. Ансамбъл „Пирин“ е отново на път. Този път в страната на шоколада, прецизните часовници и неповторимите Алпи – Швейцария.

Тук сме по покана на Посолството на България в Швейцария и на музикалната група „Седянка“, за да вземем участие на първия български фолклорен фестивал в Швейцария, „България танцува и пее“, който се провежда в китното планинско градче Тун близо до столицата Берн. Пътешествието ни започва в петък сутринта. Предстоят ни повече от хиляда километра път, които обаче минават почти неусетно в дружни разговори и шегички. В късните вечерни часове пристигахме в селцето, недалече от град Тун, където ще прекараме следващите две нощи. Плановите за вечерта са ясни – бърза вечеря и сън, защото утре ни чака дълъг ден. В този момент още не подозираме каква великолепна гледка ще разкрие пред нас сутрешното слънце. С „Добро утро“ ни поздравяват на следващият ден острите, забулени в мъгла чукари на швейцарските Алпи. Гледката спира

дъха. Не знаем на какво по-напред да се възхищаваме – на красивия планински пейзаж или на китните селски къщурки. Освежени от чистия планински въздух се качваме на колите и потегляме към град Тун, като по пътя минаваме покрай красивото Тунско езеро.

В Тун вече ни очакват в сградата на кметството, където се провежда фестивалът. Освен „Пирин“ ще се представят и нашите приятели от „Седянка“, както и танцовите групи „Луди млади“ от Швейцария и „Мартеница“ от Щутгарт. Неусетно на тясната импровизирана сцена се развихря буря от танци, ритми и песни. Публиката въодушевено приглася на певците и танцува заедно с танцьорите. По време на паузите между изяви се завързват нови приятелства и се кроят планове за следващи срещи, фестивали и посещения. На концерта присъства и щаб на Българската национална телевизия и предаването „Панорама“. Фестивалът е отразен няколко дни по късно в репортажа „Гласът на народа – българо-швейцарски истории“. По време на почивката успяваме да разгледаме и китното градче, и да се полюбуваме на красивият замък и прекрасната алпийска гледка. След концерта и приятната почерпка,

предоставена ни от организаторите, е време да си кажем „довиждане и до нови срещи!“ с нашите мили приятели. Планът за следобеда е ясен – посещение на швейцарската столица Берн. Градът ни изненадва с незабравимия пейзаж, заобиколен от реката Аара и красивата си архитектура, но също така и с това, колко спокоен и безлюден е в събота вечер. След няколко часа отново идва време да потеглим към нашето селце. На следващия ден ни чака изтощителен път. В Чехия се прибираме, заредени с много хубави впечатления от кратката ни, но вълнуваща разходка, и с надеждата, че отново ще имаме възможност да участваме в българския фолклорен фестивал в Швейцария.

Катерина Ненкова

Снимка: архив на сдружение „Пирин“

„Многоезичието е богатство“ – детски конкурс

Гражданско сдружение „Заедно“ обявява творчески конкурс за деца с цел насърчване четенето и писането на втори чужд език (с изключение на чешкия). Конкурсът е част от проекта Kamarádi – детско списание за деца, владеещи повече чужди езици, и за мултикултурно възпитание, издавано от гражданско сдружение „Заедно“.

Четете детска литература на втория си чужд език (с изключение на чешкия) – приказки, разкази, поезия и др. Въдъхновете се и нарисуйте вашия любим герой или илюстрация към прочетеното произведение. Като неразделна част от творбата въведете описание на прочетеното. По-големите деца могат да се опитат да създадат свой собствен комикс или дори книга по мотиви от детската литература.

Можете да се състезавате в следните категории:

- любим герой от детска книга;
- илюстрации за детска книга;
- комикс, вдъхновен от литературата за деца;
- собствена книга, вдъхновена от литературата за деца.

Очакват ви големи награди!

Творбите се приемат от 1. 9. до 31. 10. 2013. Трябва да бъдат изпратени на адрес: kamaradi@zaedno.cz или на OS Zaedno, Dům národnostních menšin – Praha, Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2

Повече информация за конкурса на www.zaedno.org/kamaradi/vyhlaseni-souteze

Международна славянска конференция в Бърно

От 30 май до 1 юни във Философския факултет на Масариковия университет в Бърно за четвърти пореден път се проведе международна конференция на тема „Преподаването на южнославянските езици и литератури в днешна Европа“. Конференцията протече под патронажа на вицепрезидента на Република България Маргарита Попова и на декана на Философския факултет на Масариковия университет проф. д-р Йозеф Кроб. Тя бе организирана от Философския факултет на Масариковия университет в Бърно и гражданско сдружение *Porta Balkanica* в сътрудничество с Българския културен институт. Неин главен организатор бе д-р Елена Крейчова. В конференцията взеха участие над 100 души от 11 държави.

В словото си при откриването на Конференцията вицепрезидентът Маргарита Попова каза: „Азбуката е решаваща предпоставка за създаването на писменост, писмеността е решаващо условие за изграждане на култура, а културата, цивилизацията е най-решаващият фактор за просперитета на една държава (...)

ните богослужбни книги, с които заминават за Великоморавия, за да организират славянското богослужение. Стойността на тяхното дело става неопределима и от обстоятелството, че във времето, когато поради триезичната догма божиято слово може да се проповядва само на три

Танцов ансамбъл „Пирин“ с вицепрезидента Маргарита Попова

езика – гръцки, еврейски и латински, те въвеждат още един език – българския, който благодарение на тяхното дело постепенно се превръща в общ славянски литургичен и книжовен, а в редица случаи и държавно-административен език“.

Във вечерната културна програма в сградата на природонаучния музей в Бърно взе участие и танцов ансамбъл „Пирин“, който развъл-

нува публиката с женския танц „Буенек“ и хореографиите „Варненски танц“ и „Дунавски ритми“. Танцьорите привлякоха и зрителите, които също се хванаха на хорото. Официалното събитие се превърна във весела българска вечер с участието на вицепрезидента Маргарита Попова.

„Пирин“

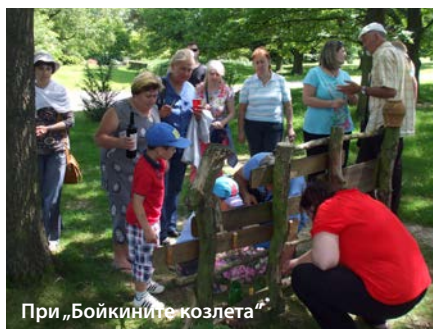
Традиционна среща при „Бойкините козлета“

На 16 юни 2013 г. сдружение „Заедно“ организира за шести пореден път вече традиционната среща в детския кът на Дендрологическата градина в Прухонице. Детският кът, който носи името „Бойкините козлета“, е посветен на паметта на една от основателките на сдружението – Бойка Добрева. Бойка бе за много от нас, които я познавахме – мил и любим приятел, усмихната, съпричастна, пълна с идеи и желание да помогне на всеки. Годините минават и на детския кът, който е изпълнен в български традиционен стил, се спират все често хора и деца, които никога не са познавали Бойка. Малките палавници се „возят“ на козлетата, млади семей-

ства си правят пикник или просто си почиват под сянката на дърветата, до градинката с български здравец и маслодайни рози, донесени от България. Направете си разходка до там и вие – в летните дни може да прекарате незабравими моменти сред приро-

дата, недалече от шума на столицата. Повече информация може да намерите на интернет страницата на сдружение „Заедно“, адресът на градината е Květnové náměstí 391, Průhonice.

„Заедно“

При „Бойкините козлета“

Бойка Добрева

Пражки мисли на един непражки човек

Пак съм в Прага, пак пия кафе. Паркирал съм си, тъй да се каже, лодката в едно кафене на брега на Вълтава, отворил съм си лаптопчето – и пиша ли пиша. Това ми е работата, дами и господа, трака-трак. Аз пиша, а вие – четете. Ако ви хареса, разбира се. Такъв е животът.

Наскоро се върнах от Лондон, където прекарах няколко незабравими дни и нощи в една уютна мансарда в Уестминстър. Препълнен съм с английски впечатления, а в душата ми се е отворило едно широко поле за сравнения между Чехия, Англия и България – край няма. Да, държави много има по света, държави разни, народи разни. Хубаво е човек да пътува, да гледа и да сравнява, винаги

нищите ми, които се носят сигурно и в тоя момент из центъра на София – от „Орлов мост“, през „Народното събрание“ – до площад „Независимост“ и обратно.

Как да си мечтае за Темза и Хайд Парк човек, когато в родината му нещата не вървят?

Няма начин.

Да, дами и господа, затова аз никак не им се зарадвах на тия протести. Напротив. Реших, че ми провалят мечтаенето, отравят ми лятото. Аз всъщност си знаех, че ще има протести, че това правителство няма да го бъде, но пък всичко това го очаквах да се случи към есента, а то взе че ме изненада още преди лятото.

Знаех си, че това, което се прави от

случва в България, което признавам си, че ме изненада.

Първите няколко дни гледах тия протести и не можех да повярвам на очите си. Мислех си, че подобно на февруарските и те са организирани от някакви тайнствени илюминати и фанариоти, родни или чужди мафии, чуждестранни разузнавания или от ония български негодяи, които наричат себе си политици, докато стават все по-богати, а нас – с презрение – електорат. Виках си: „Ето, на! Пак някакви глупаци са се вързали на въдицата на някого!“

Да, обаче с времето започнах да се съмнявам в собствените си съмнения.

Да, наистина имаше опити – и продължава да има опити – тия протести да бъдат използвани от всички тия марсианци и месианци, които вече двайсет и четири години ни яхат като магарета и ни показват едно морковче пред очите, а отзад ни шибат с тоягата. Но очевидната истина, след като видях и наблюдавах много внимателно с подозрителните си очи всичко, свързано с протестите – включително зениците на даващите интервюта протестиращи – открих невероятната истина, че всъщност съм свидетел на един ИСТИНСКИ протест. Това направо ме изуми. Всъщност, за първи път в историята на България, от създаването ѝ може би, имаше истински Граждански протест. Да, имало е СЕЛСКИ протести много в нашата история, имало е бунтове, революции всякакви, но не и ГРАЖДАНСКИ протести. Поправете ме, ако бъркам. За първи път в 1332 годишната ни история. Това беше нещо велико. Разбира се, оставих си едно малко кътче за съмнения. Скептик като мен винаги си оставя вратичка за отстъпление пред собствените си съмнения. Но просто нямаше начин да е друго. Достатъчно беше да се вгледаш в лицата на протестиращите, в техните дрехи, усмивки, убедеността, с която отговаряха на всякакви журналистически въпроси. Това не бяха протестиращи с качулки, татуировки и бръснати

има по нещо поучително, което може да научи от другите. Пък и той – тях да поучи, все ще се намери с какво. Да, обаче сега друго ме яде отвътре. Онова, което става в България. Яде ме, душата ми ще извади. И вместо да се наслаждавам на живописния силует на Храдчани или да си спомням за спокойното величие на Бъкингамския дворец – или най-сетне да си мечтая за Черно море и ситните пясъчни дюни на Несебър – из главата ми се въртят картини от най-новите български протести. А в ушите ми – вместо плисъка на реки и морета, с пълна сила ехтят крясъците на сънарод-

правителството, няма как да издържи дълго време без да се получи, както се вика – късо съединение. Но с такава бързина не очаквах да се развият събитията, а и с такава шеметна сила. Сигурно така са избухвали революции по света, с гръм и трясък, а след това са се променяли цели епохи, векове и съдбините на милиони. Така е било в Париж на 14 юли 1789 година, може би. Ей така, в миг нещо става, народът излиза на улиците гневен, гневен и никой не може да го спре. И после всичко се променя. Поредната Бастилия е срината. За пръв път обаче такава нещо се

глави от февруарските събития, които хвърляха камъни по полицаите, събираха се на групички с бутилки бири в ръце, криеха се от камерите и не отговаряха на въпросите на журналистите. Които се държаха хулигански, обръщаха кофи за боклук, палеха, крещяха обиди и изобщо се държаха като абсолютни простаци. Те нямаха нищо общо и с тяхната незначителна численост. Не. Сега протестиращите бяха точно такива, каквито са техните събратя по целия свят – в Турция и Бразилия, Франция и Египет. Студенти, млади мъже и жени, образовани, артистични. Те пееха и танцуваха, понесли на раменете си малките си деца, държаха се възпитано, малко плахо, но все пак в очите им прозираше твърдост и непреклонност, но и гордост, че са там, на протеста. Това бяха младите хора, а и не само младите, но общо взето от ония симпатични хора, каквито всички ние познавахме. Хората от трамваите, от кафенетата, от опашките в магазина. От НАШАТА махала. Освен това сега – за разлика от протестиращите през февруари – те не бяха ядосани, не бяха сърдити. Не че нямаше причина за това. Напротив. Но те не се караха на никого. Не се караха и помежду си. Защото бяха обладани от една идея – да направят нещо заедно. Всъщност, те вече го бяха направили. Бяха дали началото на истинското гражданско общество в България.

Да, ще ми се да вярвам, че най-после в България имаме гражданско общество и всъщност това е голямата новина. Имаме такова чудо и то става все по-силно. Да, може би засега то е по-скоро интернет-общество, фейсбук-общество. Но е факт. Това са ония деца, които стояха години наред пред компютрите в кварталните интернет-клубове и играха на разни компютърни игри, вместо да тичат по улиците. Те, които израснаха пред мониторите, които от малки общуваха чрез компютри, после работеха с компютри – те не могат да бъдат лесно манипулирани от останалите медии – електронни, книжни или от средно интелигентни политици със съмнителна репутация. Те са преситени от информация. Самите те нерядко я разпространяват, обработват. Това поколение, чийто протест в момента тече по улиците на София е и поколението с разочарова-

ни СДС – родители, БСП – родители, ДПС – родители. Поколението на тия, които можеха да пътуват, да ходят на бригади в САЩ или да берат ягоди в Швеция, да учат в Оксфорд или Бирмингам, Копенхаген или Виена. Те, подобно на своите връстници от Западна Европа, израснаха без страх от цензура, без необходимостта да лицемерят – не защото нямаше цензура и лицемерие, а защото те не се интересуваха от такива неща и не ги забелязваха. Да, най-после, двайсет и четири години след края на комунизма, това първо свободно поколение израсна, изучи се, започна работа... Наистина колко пророчески са думите на Мойсей, че един народ трябва да върви в пустинята толкова дълго, докато умре и последният, който помни робството!... В България все още има доста хора, които го помнят, но имаме и едно поколение, което не знае какво значи то. Това са точно те. Новите българи. Затова техните протести са толкова хубави. Не защото ще успеят на всяка цена да сменят лошата, корумпирана система с по-добра. Не защото на всяка цена ще победят. Може би няма да успеят. Никой не е успял досега. Не и напълно. А защото ще вдигнат тонуса на България, самочувствието на българите, че можем да се борим, да се обединяваме, да си помагаме – цивилизовано, симпатично. Това е много по-важно от моментната цел – сваляне на правителството на Орешарски. Правителствата идват и си отиват. Да, може да бъде свалено и това правителство. Всъщност, то така или иначе един ден ще си отиде. По дяволите правителството. По-важното е другото – че тия протести имат уникалния шанс да възкресят

енергията на България, оптимизма на България. Вярата в националната сила, в способността сами да решаваме съдбата си. Да сме заедно изправени пред трудностите, пред проблемите, пред света.

Това е най-важното, мисля си аз. Голяма работа, че не мога да мечтая сега за Темза и Бъкингамския дворец. За вълните на Черно море и дюните на Несебър.

Не съжалявам за това. Честна дума. Изобщо. Защо да мечтаеш за такива неща в подобни времена? Когато ти се струва, че се сбъдва най-старата ти мечта – да станеш част от един достоен народ, с който да можеш да се гордееш?

Това е накратко, дами и господа. Ей такива мисли ми минават през главата тук, в кафенето на брега на Вълтава. Такива биха били може би и край Темза – а и край Перловската река, може би.

Изпих си кафето, платих си сметката. Трябва да ставам.

Наследаноу и хезки ден.

Стефан Кисъев

Димитър Пешев

ВИНАГИ ПОСТЪПВАШЕ ПО СЪВЕЩ

Калуда Кираджиева е племенница на Димитър Пешев – човекът, противопоставил се през 1943 г. на депортацията на евреите от България. Интервюто на Даниела Горчева с Калуда Кираджиева публикуваме във връзка 40-тата годишнина от смъртта на големия българин Димитър Пешев, осъден от Народния съд на 15 години затвор „за фашистка дейност и анти-семитизъм“. (Б. ред.)

Г-жо Кираджиева, Димитър Пешев беше брат на майка Ви?

Да, брат на майка ми, но за мен той беше моят вуйчо. Те са общо шест деца – петима братя и една сестра. До 1944 година той често идваше вкъщи, жилището му беше над нашето и понеже не се ожени, ние бяхме неговото семейство. Беше много мил вуйчо. Аз имах по-малка сестра и докато бяхме деца, той си играеше с нас, занимаваше ни, водеше ни на разходка, на сладкарница. Като поотрагнахме, се интересуваше какво четем, помагаше ни с изучаването на френски. Беше много грижовен към нас.

Когато излезе от затвора, дойде да живее у дома, тъй като неговото жилище беше конфискувано. И докрая, до 1973 година, живя заедно с нас, беше член на семейството ни.

Какъв човек беше Димитър Пешев?

Беше доста затворен след всичко, което преживя. Поначало той беше сдържан човек, с уравновесен, спокоен характер. И беше много добър човек. Не си спомням да е казал остра дума, въпреки че бе ужасно потиснат от всичко, което се случваше и което беше преживял по време на т.нар. Народен съд и след това.

И след като излиза от затвора?

Да. Това бяха хора, лишени от всякакви права, бяха им взели всичко. Имаше купонна система, но вуйчо нямаше право на купони, нямаше право на работа и това го потискаше. Представете си какво е за един човек на 50 години, който цял живот е работил честно и почтено, изведнъж да остане без право на работа, без доходи.

Сигурно се е тревожел, че е в тежест на семейството си?

Навярно се е тревожел, че е в тежест, защото беше добросъвестен човек, който не по своя воля беше поставен в абсурдна ситуация. Но баща ми никога, никога не е гледал на вуйчо ми като тежест. Атмосферата вкъщи беше грижовна и топла, макар че живеехме много натясно, тъй като и дядо ми – бащата на баща ми, живееше у дома. Не знам майка ми как е издържала, но не си спомням да е имало каквито и да било разпривии. Къщата просто имаше дух.

Майка Ви работеше ли?

Тя беше завършила фармацевтика, но не й даваха работа в София. Така че само баща ми работеше.

Помните ли кога започна вуйчо Ви да пише спомените си?

Той започна да пише спомените си след 1968 година, когато вече имаше своя стая. По това време дядо ми почина, а баща ми най-после получи право на „кабинет“, (тогава и броят на стаите, които се полагат на едно семейство, се определяше от държавата – б.м.) и затова след 1968 вуйчо ми вече имаше самостоятелна стая. А и точно тогава имаше някакво размразяване или пък изглежда вече бяха започнали да се усещат, че с тия хора си отива една цяла епоха и затова историци и архивисти посещаваха различни „бивши“ хора като вуйчо ми, за да ги съветват да напишат спомените си, разговаряха с тях, вземаха различни сведения. Помня, че една служителка от Държавния архив идваше у дома – Василка Дамянова. Тя беше коректна и интелигентна жена, беше завърши-

Димитър Пешев (в средата) с най-добрия си приятел Данаил Паскалев (с цигарата и очилата).

ла история. И разговорите ѝ с вуйчо ми сега са във фонда на негово име, който се пази в Държавния архив.

Това ли го подтикна да напише своите спомени?

Не, той ги написа най-вече поради настояването на своя най-близък приятел, на юриста Данаил Паскалев, който го убеди, че е важно да остави за бъдещите поколения истината за събитията.

Той говореше ли с Вас за събитията през 40-те години?

Да, разбира се. Когато започна да пише спомените си, аз и сестра ми бяхме още доста млади и той ни четеше написаното и дискутираше с нас. Интересуваше го как един млад човек гледа на тези отдавнашни вече събития и какво разбира, дали написаното е ясно. Покрай тези четения ние разговаряхме много, обсъждахме какво, как и защо е станало, задавахме му въпроси.

Какво го питахте, помните ли?

Питахме най-вече за събитията около еврейския въпрос, защото това ни беше по-интересно и ни вълнуваше, и той ни обясняваше причините, заради които активно се е заел с този проблем. За конфликтите, които е имал, той говореше по-малко. Но много добре помня, че го питах защо е гласувал доверие на правителството на Богдан Филев след като е ясно, че така гласува против себе си и че ще бъде бламиран от поста подпредседател на Народното събрание. И отговорът му беше, че по време на война не може да се гласува недоверие на правителството и да се предизвиква правителствена криза, защото това е безотговорно и е опасно.

Това е обяснението, което дава и Евгений Силянов. Чели ли сте интервюта на Ирина Недева с него? Те бяха издадени през 2007 г. в книгата ѝ „Мисия Париж. Разговори с Евгений Силянов“?

Не, не ми е попадала тази книга, но мисля, че точно това е истината, защото и вуйчо ми така казваше: че не може да си позволят правителствена криза във време на война.

Един момент, сега ще Ви прочета този откъс. Ето: „Вярно е, че 42 депутати подписват писмото. Ала на другия ден се разбира, че така поставят правителството в малцинство. Тогава дори тези депутати, които подписаха писмото, видяха че се отива към политическа, тоест към министерска криза. А моментът беше такъв, че никой не може да допусне това. И затова – за да се избегне кризата – те не гласуваха вносеното писмо. Гласуваха против прошениято. Дори Пешев, който бе начело, прие това и склони да си подаде оставка.“**

Да, разбира се, точно така. Вижте, всички тези хора – тогавашните, бяха много различни от днешните. Те тогава са се водили от чувството си за дълг. Мислели са преди всичко за България, за бъдещето ѝ и това е, което ги е ръководело. Вуйчо ми имаше много силно развито чувство за отговорност. Винаги мисълта за доброто на България и съзнанието за неговата лична отговорност като народен представител или като министър стои най-високо. И всичко останало – било то неговата лична кариера или съдба, то е на заден план. Ето защо – въпреки огорчението, което е получил тогава, през 1943 година, само една година по-късно, през лятото на 44-та, той отиде в Чамкория да говори с регентите какво да се прави по-нататък. Той изобщо не се ръководеше от обидите, които лично на него са му нанесени. Нито пък от страха, че може да изгуби поста си или да навреди на кариерата си.

Споделял ли е огорченията си въпреки че е бламирането му от поста подпредседател?

Не, никога. Никога не си позволи да кори Богдан Филев пред нас. Извън това, което е споделил в записките си за разменените тогава реплики, нищо друго не е казвал. Но той никога не си позволи да каже по адрес на когото и да е било нещо обидно или остро. Дори след 1944 година. Баща ми беше по-директен, но вуйчо ми беше истински политик – той гледаше на събитията не през своето наранено емо, а като политик и ги преценяваше като политик. Той говореше за системата, не за лично-

стите. Личностите ги преценяваше според интелекта им.

Какво казваше за системата?

Казваше, че това е съветска система, че е наложена с помощта на Червената армия, че е чужда за България. И че рано или късно ще рухне сама.

А Вие какво мислите за Богдан Филев?

Това, което съм чувала от баща ми – той много го уважаваше като учен и казваше, че не му е било мястото в политиката. Предполагам, че и вуйчо ми е мислил така. Но според мен сега много хора не разбират тогавашната ситуация и съдят от днешна гледна точка. Филев е трагичен образ, той е една жертва.

Вуйчо Ви споменавал ли Ви е подробности около писмото, което тогава внася за обсъждане в Народното събрание?

Да, защото въпросът доста се е разшумял, тъй като вуйчо ми сметнал за по-почтено да уведоми председателя на Народното събрание за инициативата. Не е искал това да изглежда като някаква конспирация. Той винаги постъпваше принципно и както смяташе, че е редно. Председателят, от своя страна, разбира се, докладвал на Филев и малко по-късно му предал желанието на министър-председателя: да не се внася изложението, а да се изчака свикването на заседание на мнозинството, където да се обсъди този въпрос. Но Димитър Пешев не пожелал да се съобрази с това желание, защото се опасявал, че на това заседание може да се окаже натиск върху народните представители. Затова побързал да депозира писмото в кабинета на министър-председателя. И тъй като избързал да го внесе, доста негови приятели не са успели да го подпишат, защото са били извън София. Някои дори малко са му се сърдели, че не ги е изчакал.

Кои, например, знаете ли?

Например Спас Ганев и Деян Деянов са искали да го подпишат, както и много други. Но освен депутатите, които не са успели да го подкрепят с подписа си, защото са били в провинцията, имало е и народни

представители от опозицията, които са искали да се присъединят. Но Димитър Пешев е настоявал акцията да се ограничи само в рамките на мнозинството и изложението да е подписано само от тези народни представители.

Защо само от мнозинството?

Не е искал акцията да изглежда като антиправителствена, нито като недоверие към правителството, защото, както той пише в записките си, това споразумение за депортирането на български граждани не е дело на българското правителство.

Да, той пише буквално: „без да става дума за недоверие към правителството, особено че последното никога не потвърди, че съгласението за изпращане на български граждани във от България е негово дело, и че последните мерки се вземат с негово съгласие и под негова отговорност.“*

Да, именно. Затова той не е искал това да изглежда като бунт, както го е провидял Филов всъщност – вероятно заради отказа на вуйчо ми да се подчини на желанието му да не депозира писмото.

В спомените си Димитър Пешев дори обяснява защо е разбирал, че акцията не бива да изглежда и като антигерманска.

Да, точно така. В спомените си той обяснява защо, въпреки че отклонява подписите на депутати от опозицията като Петко Стайнов, допуска изключения само за Александър Цанков и за Тодор Кожухаров, които също са опозиция, но отдясно.

Вуйчо ми пише, че прави това от съображения, че тези депутати по принцип са прогермански настроени и за това предприетата парламентарна акция не може да се счита за противогерманска. Той дори уточнява, че е предполагал, че може да се направят и такива внушения от някои – че акцията е антигерманска.

Той казвал ли ви е, че всички тези мерки срещу евреите, както и опитът да бъдат изселени евреите от България се правят по настояване на Германия?

Но разбира се, това беше ясно на всички. Същевременно България не можеше да се противопостави открито, затова и вуйчо ми пише в спомените си, че акцията не трябва да изглежда като акт срещу Германия и нейната политика, а само като едно несъгласие по един конкретен въпрос, без при това да се прави демонстрация – нито срещу правителството, защото това споразумение не е негово дело, нито срещу Германия, защото положението на България е деликатно.

Димитър Пешев споменава, че много от депутатите са подписвали писмото с облекчение, а един народен представител, полагайки подписа си е заявил: „Честта на България е спасена.“

Разбира се. Името на България е първото, за което са мислели тогава.

На вуйчо ми неведнъж му е било съвсем ясно, че рискува своята политическа кариера, не само тогава с еврейския въпрос, и преди, по други въпроси. Но той винаги постъпваше по съвест, винаги в името на България и на правото. И знаете ли, ние със сестра ми много сме спорили с него, но той твърдеше, че правото е точна наука, че не може да се подхожда безпринципно.

Бях изненадана, че е писал спомените си доста откровенно – обсъждайки и Соболевата акция, и действията на комунистите, и Народния съд. Не се ли е страхувал, че ако попаднат в ръцете на комунистическата власт, това ще му донесе сериозни неприятности?

Не знам дали вътре в себе си се е страхувал, но не страхът, а чувството за дълг го водеше, докато пишеше спомените си. Той наистина внимаваше какво пише, но не от страх, а от добросъвестност, от чувство за отговорност пред бъдещите поколения. Искаше да поднесе събитията максимално обективно и коректно.

Как и кога бяха предадени записките на Димитър Пешев в Държавния архив, знаете ли?

След неговата смърт през 1973 година, баща ми прегледа записките, отдели тези за Народния съд, а ос-

таналите ги предаде в Държавния архив. Тетрадките за Народния съд останаха вкъщи, защото бяха много изобличаващи за комунистическия режим и се опасявахме да не ги унищожат заедно с останалите записки. И затова аз ги предадох на архива едва през 2002 година.

Димитър Пешев наистина е оставил много ценни сведения за т.нар. Народен съд. Имате ли лични спомени?

Това беше едно ужасно време. Аз бях дете, но помня как със сестра ми седяхме от двете страни на майка ми, тя беше поставила радиото на земята, не знам защо. И ние седяхме на пода и слушахме, притиснати до нея. И така чухме присъдата. И колкото и странно да е, първият, който дойде у дома, беше ген. Винаров, който бе настанен в жилището на вуйчо ми и който ни каза не без съчувствие, че трябва да се радваме, че главата му е останала на раменете. Това бяха страшни времена. Веднага след 9 септември започнаха убийства без съд и присъда, отвлечения на хора. То беше толкова страшно, че баща ми не знаеше като тръгва сутрин на работа дали ще се върне вечерта. Той работеше в Дирекция на трамваите и осветлението и негови колеги ги вземаха направо от работа и не се връщаха повече. Някои изчезнаха безследно и до днес не се знае къде и как са убити.

Димитър Пешев разказвал ли Ви е за „Народния съд“ нещо повече от това, което е написал в спомените си?

Вуйчо не обичаше да говори нито за „народния съд“, нито за затвора. Някои неща за затвора научихме от негови приятели. Но помня и никога няма да забравя как на Бъдни вечер през 1972 година, той ни каза, че иска да ни прочете нещо. И тогава ни прочете разказа за онази страшна Нова година на 1 януари 1945. Помня как всички плакахме. И петимата плакахме тогава.

Каква беше неговата оценка за т.нар. Народен съд?

Че това не е съд. Че това изобщо не може да се нарече съд и не отговаря на условията на един съд.

Каква беше исканата присъда за Димитър Пешев от т.нар. Народен съд?

Прокурорът искаше за него смъртна присъда. И за малко не я постигна.

Това, че е участвал в спасението на евреите ли натежа при замяната на исканата смъртна присъда с присъда за 15 годишен затвор?

Не. Акцията му за евреите изобщо не натежава като аргумент. Та нали двама от адвокатите, самите те евреи, отказват да го защитят. Нисим Меворах отказва по политически причини, защото е комунист. Другият адвокат – Давид Лиджи, бе назначен служебно и отказва да го защитава, предполагам от страх. Не знам, навярно са имали основания да се страхуват. Не мога да ги съдя. Но помня как другият ми вуйчо Тончо, най-големият брат на майка ми и тя самата търсеха адвокат да го защитава и колко бяха отчаяни, когато Меворах им отказа. Накрая добре, че Йосиф Яшаров, той също беше еврейин впрочем, се съгласи да го защити. Вуйчо ми казваше, че той много добре го е защитил и след като излезе от затвора отиде да му благодари. Самият Яшаров си изпати от комунистическата власт за това, че е защитавал вуйчо ми. Бяха му отнели адвокатските права и затова по-късно – през 1949 година, когато на евреите беше разрешено да напуснат комунистическа България, той емигрира.

А какво тогава спаси Димитър Пешев от смъртната присъда?

Ние мислим, че го спаси това, че като министър на правосъдието през 1935 година беше задържал смъртните присъди на Дамян Велчев и на Кирил Станчев и не беше допуснал те да бъдат изпълнени преди двамата да упражнят конституционното си право да бъдат или да не бъдат помилвани. Историята е следната. Военен съд ги осъжда на смърт и те подават молби до царя да ги помилва, но преди да дойде отговор от цар Борис, който отсъства по това време, идва нареждане от военния прокурор да се изпълни присъдата. И вуйчо ми, който по това време е министър на правосъдието, задържа присъдата, докато царят отговори на молбите

Димитър Пешев с племенничките си Калуда и Кичка, април 1943 г. на връщане от сладкарница „Савоя“

и не допуска тя да бъде изпълнена, заявявайки, че няма да поеме политическа отговорност за това – тоест, че ще си подаде оставката. И после царят отменя смъртните присъди. Вуйчо ми беше принципно против смъртните присъди, а мисля, че и царят не ги е одобрявал. Но по време на Народния съд, вуйчо ми и адвокатът му посочват Дамян Велчев за свидетел и ние вкъщи предполагахме, че това е, което го спасява, а не акцията му за спасяване на евреите. Та нали осъждат на смърт двадесет от депутатите, подписали неговото писмо и ги екзекутират веднага, още същата нощ.

Да, картината, която описва в спомените си, е потресаваща. Разказва как Спас Ганев, с когото са били приятели, е успял само да му прошепне „целуни децата ми“...

Да, и вуйчо ми се измъчваше, че не е успял да изпълни това негово последно желание. Госпожа Ганева и децата ѝ бяха изселени и те така и не се видяха.

В присъдата му остана ли обвинението в антисемитизъм?

О, да. В обвинителния акт пишеше – и за антисемитизъм. И знаете ли, когато през 1961–1962 година Буко Лазаров, който се беше изселил в Израел, правеше сондаж дали ако го поканят в Израел, вуйчо ми ще приеме поканата, той категорично отказа. Заяви, че докато това обвинение срещу него – в антисемитизъм, седи

в присъдата му, и кракът му няма да стъпи в Израел. Представяте ли си – да имате възможност да излезете от комунистическа България, да посетите Израел и да откажете? Но ето такъв човек беше той – много принципен и неподкупен. В крайна сметка той беше предприел тази акция не за да го канят в Израел или да му се отплащат, а от чувство за справедливост.

Евреите в България не протестираха ли срещу това абсурдно обвинение?

Евреите в комунистическа България нямаха думата. Освен ако не са били комунисти. Някои от комунистите по-късно се осъзнаха, но и те бяха малцина.

Смятате ли че т.нар. Народен съд е процес за Холокоста?

Не, не смятам. Категорично не. Нали Ви казвам, че те искаха смъртна присъда за вуйчо ми, че екзекутираха двадесет от народните представители, които подписаха писмото му срещу изселването на евреите. Как може да се твърди, че този политически трибунал е процес за Холокоста, когато заповедите идваха от Москва и обвиненията бяха формални, за пред света? Никой не се интересуваше по време на процеса дали тези обвинения са справедливи или не. Въпросът беше да бъде унищожен елитът на България, за да няма кой да се противопостави на съветизацията.

Димитър Пешев със семейството си на сватбата на най-големия брат Тончо, 1925 година

Да бъде определян „народният съд“ като процес за Холокоста, това е не само подмяна на историческата истина. Това е кощунство с паметта на жертвите, включително с паметта на тези, които се бореха за спасяването на евреите в България.

След като вкараха Димитър Пешев в затвора, разрешаваха ли ви да го посещавате?

Разрешаваха веднъж на две седмици да се носи бельо за преобличане и храна. И това се превръщаше в неизбежно унижение. Помня как майка ми тръгваше по тъмно, баща ми ѝ помагаше да занесе торбите до трамвая и как се връщаше по тъмно, премръзнала, защото нарочно ги караха да чакат цял ден. Веднъж ни заведе на свиждане с вуйчо ми, предполагам, за да му даде малко кураж, малко топлина. Но той после я помоли да не ни води повече.

Имаше ли антисемитизъм в България преди 1944 година?

Не, нямаше никакъв антисемитизъм. Това твърди и вуйчо ми в записките си. Аз самата не си спомням да е имало изобщо антисемитски настроения, напротив. А и то се вижда – акцията за спасяването на евреите има пълна подкрепа в цялото общество.

Как мислите, чия е заслугата за спирането на депортацията на евреите от България?

Спирането на депортацията е съчетание от много фактори и както казах вече, имало е голяма подкрепа от много кръгове – и от Лекарския съюз, от писателите, от Българската църква, тогавашната, разбира се. И тази голяма обществена подкрепа е била много важна – и за вуйчо ми включително. Заслуга има цялото общество – и политиците, и народните представители, и интелегенцията, и църквата, но без решението на царя щеше да е невъзможно. Не е редно да се отрича или да се омаловажава заслугата на царя или на църквата.

Точно това твърди и Евгений Силянов**, че в средите на емиграцията те винаги са подчертавали общественото участие в събитията, защото това е истината и че заслугата на Димитър Пешев и на всички останали участници е много голяма, но че заповедта за спирането на депортацията и връщането на евреите в домовете им идва от цар Борис и че без тази заповед всички останали инициативи нямаше да се увенчават с успех.

Така е, разбира се. Те взаимно са се допълвали – най-вероятно царят е използвал общественото недоволство и акцията на Димитър Пешев и като част от аргументацията си пред германците, че тъй като народните представители, Църквата

и интелегенцията протестирали, не е желателно във време на война да се настройва българското общество срещу съюза с Германия. На конференцията, на която присъствах в началото на октомври, имаше некомпетентни изказвания, че цар Борис нямал никакви заслуги и Николай Поппетров с право възрази, че без решението на царя това е невъзможно, защото спирането на депортацията зависи от държавния глава.

Според Вас знаело ли е се е тогава, че депортацията на евреите извън България означава неминуема смърт?

Не, никой не е знаел тогава. И вуйчо ми го пише в спомените си – че за нацистките концлагери на смъртта и какво се е вършило там, те са научили едва след войната.

Но защо тогава обществото толкова се е вълнувало и е протестирало срещу депортацията на евреите?

Ами как защо? Те са български граждани. Освен това нали си представяте какво е да се изпатят толкова хора извън страната им, при неизвестни и най-вероятно ужасни условия за живот. И между тях бременни жени, деца, старци, болни.

Даниела Горчева

„В края на краищата, когато всичко мина след края на войната, стана ясно, че от всички страни в Европа, намиращи се под германско влияние, България е единствената, в която евреите се запазиха и не бяха изпратени в от страната, за да понесат една трагична съдба.“*

„Моята човешка съвест и разбирането ми за тежките последици както за засегнатите лица, така и за политиката на страната сега и в бъдеще, не ми позволяваха да остана в бездействие. И аз за себе си реших да направя всичко, което е по силите ми, за да не се извърши това, което се възмезерява и което ще злепостави България пред света и ще лепне върху нея петно, което тя не заслужава.“

Димитър Пешев*

* Вж Димитър Пешев. Спомени. ИК Гутенберг, София, 2004

** Вж Ирина Недева. Мисия Париж. Разговори с Евгений Силянов. Сепарш, София, 2007

175 години от рождението на Марин Дринов (1838–1906)

„Най-важният и вече напълно по европейски учен български историк“ е оценката, която дава за проф. Марин Дринов руският академик А. Н. Пипин. За нас, българите, Марин Дринов е преди всичко един от „строителите“ на следосвобожденска България.

ДЕТСТВО И ЮНОШЕСТВО

Марин Дринов е роден на 20 октомври 1838 г. в гр. Панагюрище. Негови съвременници твърдят, че от малък проявявал влечение към писането. Впечатлен от любознателността и умствените способности на своя ученик, учителят в родния му град Юрдан Ненов го прави свой помощник. Младежът бързо спечелва уважението на панагюрските първенци и след напускането на Ю. Ненов, той, заедно с приятеля си Нешо Бончев, е назначен за учител. След около три години, по настояване на руския вицеконсул в Пловдив Найдено Геров и с подкрепата на училищното настоятелство, двамата младежи заминават за Русия да продължат образованието си.

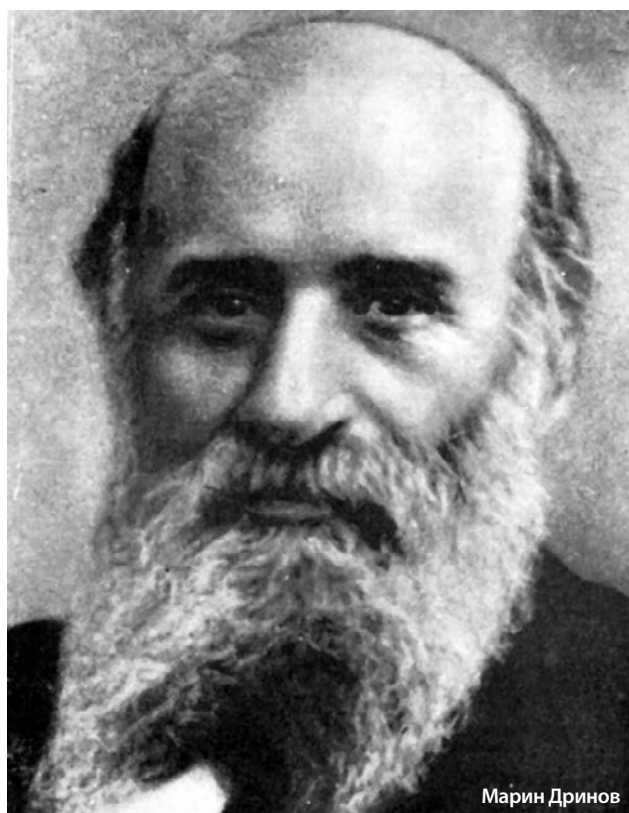
В МОСКВА

В продължение на две и половина години (1858–1861) Марин Дринов учи в Киевската семинария, след което се записва да следва в Историко-филологическия факултет на Московския университет. „Животът в Москва бяха за Бончева и за мене златните години на нашата младост“, ще си спомни по-късно М. Дринов. През 1865 г. той завършва обучението със степен „кандидат на историко-филологическите науки“. Междувременно М. Дринов започва работа като домашен учител в семейството на руската княгиня Е. А. Голицина, с което пътува из Западна Европа в продължение на 5 години. Посещението на редица западноевропейски градове (Виена, Прага, Париж, Женева, Рим, Неапол) му дава възможност да събере в тамошните библиотеки, архиви и музеи ценни материали за историята на България. В резултат на тези проучвания

се появяват редица негови статии в български периодични списания („Народност“, „Македония“, „Дунавска зора“ и др.). По време на престоя си във Виена (1866) М. Дринов става един от инициаторите за създаването на тамошното българско дружество „Напредък“. Няколко години по-късно той помества в „Дунавска зора“ статията „Българско литературно дружество“, в която посочва нуждата от основаване на Българско книжовно дружество. През 1869 г. М. Дринов, Васил Д. Стоянов и Васил Друмев полагат основите на дружеството (бъдещата Българска академия на науките). М. Дринов е избран за пръв председател на БКД.

В ПРАГА

Известно време М. Дринов живее в Прага (1868–1869). Още като студент в Русия той е впечатлен от авторитетните имена на Павел Й. Шафаржик и Франтишек Палацки. Именно в Прага М. Дринов написва първите си научни трудове. През април 1869 г. излиза брошурата му „Поглед върху произхода на българския народ и началото на българската история“, в която той развива тезата на П. Й. Шафаржик за славянския произход на българите, подкрепена с научни доказателства.

Марин Дринов

Благодарение на излязлата през юни с. г. студия „Исторически преглед на българската църква от самото й начало до днес“ той си спечелва авторитета на учен. В началото на септември 1869 г. М. Дринов, заедно с Васил Д. Стоянов, Добри Войников, Г. Начев и още 3 българи участва в четиридневните тържества, посветени на 500-годишнината от рождението на Ян Хус. Присъстват многобройни делегации от Русия, от полските земи, от Сърбия, хървати, словенци, словаци и др. Тези тържества дълбоко впечатляват М. Дринов и той ги отразява на страниците на в-к „Дунавска зора“, издаван в Браила. Младият славист с възторг описва празничната атмосфера, която цари в „града на стоте кули“:

Марин Дринов

Паметник на Марин Дринов в Панагюрище

„множество народ пълнеше улиците; народни пряпорци се развяваха навред“; свирят се народни маршове, „пушечни гърмежи се чуваха от час на час“. За Марин Дринов това е „един от най-знаменитите народни празници, що е видял славянският свят.“ (Съч. на М. Дринов).

ПРЕПОДАВАТЕЛ В ХАРКОВ

След завръщането си в Москва, М. Дринов публикува статия, посветена на българския църковен въпрос, а няколко месеца по-късно – съчинението „Отец Паисий, неговото време, неговата история и учениците му“. През 1873 г. той защитава магистърска дисертация на тема: „Заселение балканското полуострова славянами“. Същата година Историко-филологическият факултет на Харковския университет го избира за редовен доцент при катедрата по славянска филология. В периода 1874–1875 г. М. Дринов отново предприема научна командировка в чужбина, по време на която събира огромно количество материали. В резултат се „ражда“ монографията му „Южните славяни и Византия през X век“, с която получава титлата „доктор“ при Московския университет. Безспорно признание за качествата му на учен е назначаването му за редовен професор в Харковския университет през 1876 г. Макар и далеч от родината, М. Дринов не остава безучастен към жестокото потушаване на Априлското въстание. Нещо повече, родната му къща в Панагюрище е изгорена, а братята му са затворени и за

тяхното освобождение той плаща голям откуп. През есента на с. г. М. Дринов изнася публична лекция в университета в защита на своите сънародници. Лекцията, озаглавена „България в навечерието на своя погром“, е отпечатана през 1877 г. в „Славянския сборник“ на Петербургското славянско благотворително общество и привлича вниманието на руската интелигенция.

МАРИН ДРИНОВ – „СТРОИТЕЛ“ НА СЛЕДОСВОБОЖДЕНСКА БЪЛГАРИЯ

След началото на Руско-турската освободителна война (1877–1878) М. Дринов заминава заедно с руските военни части – командирован е при главнокомандващия руската армия, а впоследствие е назначен и в канцеларията на руския княз Черкасски, главен комисар по гражданското устройство на България. След освобождението на София от руските войски (януари 1878 г.), той става софийски вице-губернатор.

През май с. г. руският императорски комисар княз Дондуков-Корсаков го назначава за управляващ отдела на народното просвещение. М. Дринов полага основите на народната просвета в България и с основание неговите съвременници го наричат „баща на българското учебно дело“. Заема се с възстановяването на затворените по време на войната основни и класни училища, съдейства за отварянето на нови. Същевременно той е и сред учредителите на Народната библиотека в София. Именно по негово предложение София е обявена за столица на България. След налагане на „режима на пълномощията“ М. Дринов предлага на княз Александър Батенберг свой проект за Държавен съвет и препоръчва в управлението на държавата да бъде привлечена интелигенцията. Българският княз е дълбоко впечатлен от проекта и поканва М. Дринов да заеме поста председател на Държавния съвет, но получава отказ. Малко след това М. Дринов се завръща към преподавателската си дейност в Харков. За последен път той посеща България през 1900 г., придружен от жена си Маргарита и дъщеря си Мария. Повален от туберкулозата, М. Дринов умира на 28 февруари 1906 г. в гр. Харков. На погребението му на 7 март присъстват тогавашният министър на образованието проф. Иван Шишманов, проф. Васил Златарски, Димитър Агура и Любомир Милетич.

Д-р Красимира Мархولةва

(по материали от Славянската библиотека в Прага)

Принуден да живее няколко векове в духовно робство, нашият народ през тези черни векове не само не можа да върви напред по пътя на просвещението, но той трябваше да загуби и това драгоценно наследство, което му бяха събрали по този път неговите предци. Тази загуба не стигаше: през тези тежки векове българският народ трябваше още и да забрави, че е имал такива предци, и когато в нашия век захвана да се вдига от предците му гъстата мъгла на дълбокото невежество, той се видя като отрязан от света, като нещастна сирота между другите народи, без минало, без история, без предци. И едно недостойно чувство трябваше след това да обнеме душата на българина, чувство, на което името е самоунижение и което твърде пречи на българското самостоятелно народно развиване. От това недостойно и зловредно за народността ни чувство, ние лесно щем можем да се извадим чрез изучаването на народността си въобще, а особно на историята си.

Марин Дринов

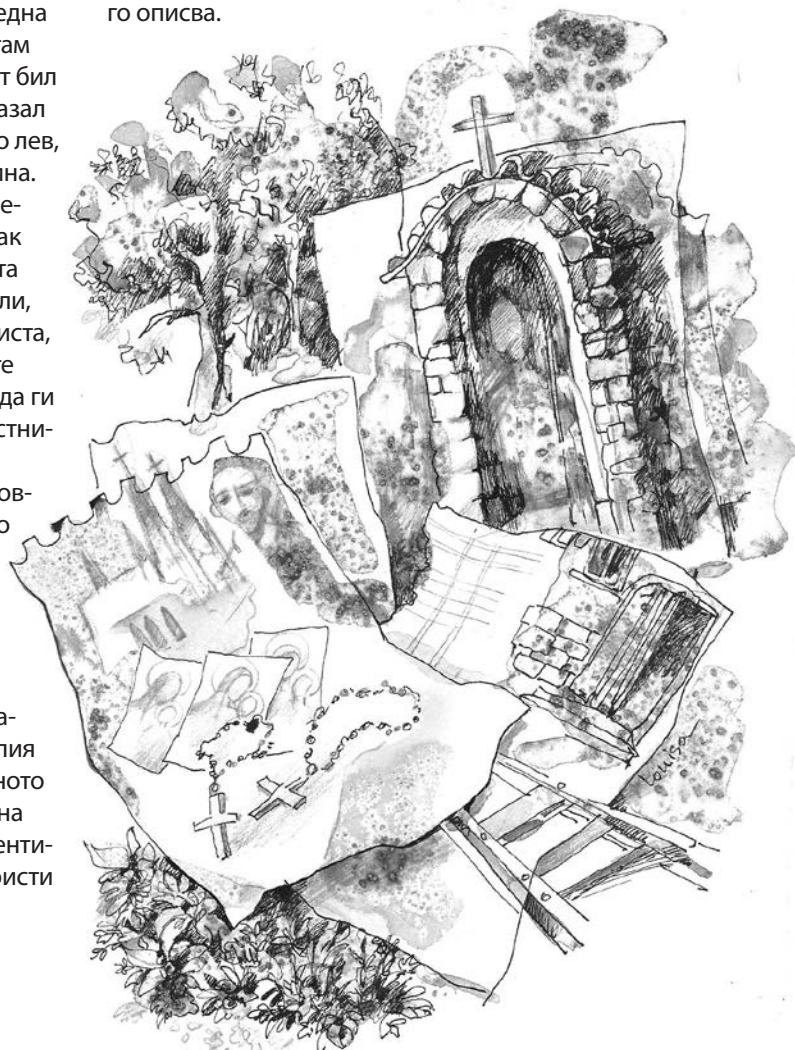
Манастирчето

Все ми върви на такива хора. Спомням си за един, беше стрелочник на някаква гара в Искърското дефиле. В средата на 90-те закриха много от малките гари и влаковете вече не спираха на тях. И влаковете вече не спираха на тях. Става за рефрен на песен, ако има кой да я напише. Закриха гарата, но стрелочникът остана да дава дежурствата си. Махнаха началник гарата и останалия персонал, чистачките, бюфетчийката, всички, но стрелочника оставиха. Той идваше на работа, разтваряше гаровия дневник и гледаше разграфените като плац страници. И взе, че прописа в огромния тефтер стихове. Това стана, малко преди и него да го уволнят. Малко преди и него да го уволнят, казвам, ходих да пиша репортаж за тази малка гара, на която влаковете вече не спираха. Стиховете върху твърдите разграфени страници на гаровия дневник изглеждаха странно, като разписанието на гара, на която влаковете вече не спират. Когато си тръгнах, стрелочникът скъса листа със стиховете си и ми го даде. Кой знае къде съм го забутал. Спомням си и за друг един човек, Витко, страдащ от епилепсия. Той обикаляше църквите в Южна България, когато беше храмовият им празник и продаваше дребната си стока – хартиени иконки, ключодържатели за кола с лика на Богородица, тенекени синджирчета с кръстчета. Така се препитаваше. На всеки, който се спреше пред сергийката му, обясняваше, че е болен от епилепсия. Живее в Кочериново с брат си, който бил инвалид, на количка и сам се грижел за него. Стоката на Витко вървеше по лев, по два. Много иконки трябваше да продаде, за да събере пари за издръжката на брат си и на себе си. Витко имаше една мечта. Да събере триста лева, за да отиде до Чехия, там в Прага имало катедрала на името на св. Вит. А св. Вит бил светецът, който лекувал от епилепсия. Някой беше казал на Витко, че 300 лева ще му стигнат за пътуването. По лев, по два. По лев, по два. Видях го и на следващата година. Беше със същото изтъбушено шушляково яке, от шевовите на което стърчеше пух, пак така небръснат, пак така разперил под ореха в двора на църквата малката си пъстра сергийка. Сети се за мен, че сме си говорили, дълго бърка в джоба на якето си и извади няколко листа, изписани на ръка. Помнеше, че работя по вестниците и ми даде няколко свои стихотворения, ако можело да ги публикувам. Взех ги, нямаше как да му обясня, че вестниците не публикуват стихове.

Сигурно ще го видя и тази година, ако отида на Петковден на село. И сигурно пак ще ми даде стихове, които аз ще забутам някъде, както и предишните. Вуйчо Мишо пък си е наумил да построи манастирче. Всъщност говори за параклисче, но така му вика – манастирчето. Преди няколко недели ме заведе горе над селото и ми показа мястото. Тук преди век и нещо наистина е имало градеж, най-вероятно манастирски сгради с църква. През 50-те години на миналия век тогавашният свещеник на селото, воден от писаното в старите книги, се качил дотук и открил в коритото на реката олтарния камък. Извлякъл го по склона, циментирал го в средата на малката полянка. След време туристи

издигнали тук заслон, малка барака с обшит с ламарина покрив, с маса вътре, с печка за студените дни. По-късно някой пък направил досами пътя и чешма. Това лято бригада археолози направиха разкопки по склона. През коптивата и лещациите са се проснали няколко дълги траншеи, обозначени в краищата с боядисани в червено колчета. На метър-два дълбочина се виждат половинметрови зидове. Старият свещеник е бил прав, тук наистина е имало манастир.

Преди няколко години щях неистово да подкрепя идеята на вуйчо Мишо, да гласувам с две ръце за нея, да хукна по ведомствата, до митрополията. А сега не изпитвах никакъв ентузиазъм, защото знаех колко е трудно. Радвах се на хубавата неделна разходка в буквата гора, на любопитното място. Кимах с глава, че идеята е хубава, че точно тук, на полянката, ще е много хубаво да се издигне параклисче, на което хората ще викат Манастирчето, то трябва да изглежда точно така, както ми го описва вуйчо Мишо, малко, градено от камък, да се излее от бетон е лесно, но ние ще го направим от камък, ще намерим хубав камък, покривът ще го направим точно така, както го описва вуйчо Мишо, като свод, Манастирчето няма да се заключва и всеки, който стигне дотук, ще може да влезе и да си запали свещичка. Ще трябват много разрешения, от общината и от Синода, ще трябват документи, план от архитект, това са пари, говори вуйчо Мишо, а после бърка в джоба на якето си и вади лист хартия, и ми показва скицата на манастирчето, на простата рисунка то изглежда точно така, както ми го описва.

Правя си сметка, че в най-добрия случай ще трябва да се чака другото лято, сега идва есента, зимата, и то ако някой се захване здраво с идеята, ако хукне да вади разрешителни, ако се намерят пари.

Пътят нагоре е час, дори ако вървиш бавно и разглеждаш с почуда гората. И надолу е толкоз, дори ако спиращ да слушаш пилетата. Някъде преди обяд с вуйчо Мишо отново бяхме на площада в селото, където се срещнахме сутринта. Тук се разделихме.

Кой знае кога ще се видим с вуйчо Мишо отново. С него сме роднини, той е братовчед на майката на жена ми, но се виждаме от дъжд на вятър. Хубаво стана, че се уговорихме да отидем горе до Манастирчето.

Бръквам в джоба да извадя цигарите и виждам, че лист-

чето със скицата на вуйчо Мишо е останало у мен. Отново се сещам за чиновниците, за разрешенията, за камионите, които трябва да изкачат материалите догоре – пясъка, цимента, камъните, вартата, за бригадата майстори. Трудна работа е намислил вуйчо Мишо, трудна и странна за хорските уши.

Тия дни в Интернет обаче открих нещо още по-странно. За „Св. Вит“ се знае, че е най-дълго строената катедрала в историята – започната е през 14 век, а е завършена след Първата световна война. Витко извади късмет, имало такава катедрала. Ако го видя на Петковден тази година, трябва да му го кажа.

Деян Енев

19-международен панаир на книгата в Прага

Международният панаир на книгата и литературният фестивал „Светът на книгите“ се провежда от 16 до 19 май 2013 г. в Прага – Холешовице под патронажа на министъра на културата на Чехия и на кмета на Прага.

В него взеха участие изложители от 30 страни и региони, 339 издателски къщи и над 700 автори. Върху площ от 2 984 m. бяха разположени 192 щанда. Почетен гост на Панаира беше Словакия.

Щандът на Дома на националните общности

Основните теми на най-голямото книжно изложение в Чехия бяха: „Разнообразните пътища на поезията“, „Четем на един дъх или Когато се каже бестселър“ и „Блогърът за писателите, писателите за блогъра“. Програмата беше много разнообразна и включваше специализирани семинари и конференция, авторски четения, литературни срещи, презентация на издателските къщи, многобройни поетични рецитали, поетичен минифестивал, вечерен концерт, „Поетите в ноти“, презентации на книги, филмов и театрален преглед – „Светът на книгите във филмите“ и „Светът на книгите на сцената“, Детски форум и др. Активно участие в „Светът на книгите“ тази година взеха и антикварите.

погледи на ценителите. За съжаление България тази година не участва със свой щанд. Вероятно причините за това са много – както финансови, така и организационни, но факт е, че в последното издание на фестивала не се чуваше българска реч, не бяха представени български автори и почти нямаше български книги. Единственото място, на което можеше да се намери книжна продукция на български език, беше щандът на Дома на националните общности. На него бяха изложени списанията „Българи“ (издател – сдружение „Възраждане“) и „Роден глас“ (издател – Българска културно-просветна организация), книгата „Жената като

феномен в българо-чешката взаимност“, излязла като приложение към списание „Българи“ на сдружение „Възраждане“, както и публикациите на сдружение „Заедно“, „Патаран и Цървулан“ и „Градината на буквите“ (предназначени за най-малките читатели). На щанда на Дома на националните общности имаше книги и списания на словашки, руски, полски, сръбски, немски, унгарски, украински езици. Посетителите имаха възможност да се запознаят с периодичния печат на националните малцинства, както и да си поговорят с представителите на различни национални общности, които бяха на разположение на читателите със съвети и препоръки.

Международният панаир на книгата и литературният фестивал „Светът на книгите“ е безспорно най-голямото книжно изложение в Чешката република, на което можем да получим представа за новите тенденции в книгоиздателската дейност на държави от различни континенти, да изложим своята книжна продукция и да се запознаем с редица творци както в областта на литературата, така и в областта на музиката, театралното, филмовото и изобразителното изкуство.

Мария Захариева

Супрасълски сборник, старобългарски ръкопис от десети век

Супрасълският сборник (наричан още Ретков сборник) от края на X в. е единственият обемнен ръкопис от всички запазени кирилски паметници, по който можем да съдим за столичната преславска книжовна продукция на Първото българско царство.

Кодексът е написан на висококачествен пергамент и има изключително графично оформяне и изработка. Украсата на Супрасълския сборник е чисто графична, без оцветяване. Изпълнена е с четка и мастилото, с което е писан текстът, и вероятно е дело на преписвача Ретко. Стилът на украсата на Супрасълския сборник стои най-близо до тази на ранните гръцки кодекси от IX–X в., чиято традиция е запазена по-късно в периферните зони на Византия. Начинът на изработка на Супрасълския сборник напомня някои преславски епиграфски паметници от X в., напр. надписът на чъргубия Мостич и керамичните плочки, намерени в Преслав.

Открит е през 1823 г. в Супрасълския манастир (първоначално в Литва, сега в Полша, край Бялисток) от професора във Вилнюския университет Михаил Бобровски (1784–1848). Той го изпраща на словенския учен Бартоломей Копитар за проучване. След смъртта на Копитар първите 118 листа от паметника постъпват в Университетската библиотека в Любляна, където се пазят и до днес. Следващите 16 листа, купени от Афанасий Бичков през 1856 г. от 1947 г., са притежание на Руската Национална библиотека в Санкт Петербург. Останалите 151 листа след смъртта на откривателя на паметника М. Бобровски се озовават в сбирката на графовете Замойски. По време на Втората световна война през 1939 г. ръкописът е занесен от немците в Берлин. Тази т.нар. Варшавска част изчезва по време на Втората световна война и дълго време се смята за изгубена. По-късно е открита в САЩ и е върната в Полша през 1968 г. Днес се намира в Националната библиотека във Варшава.

Супрасълският сборник съдържа жития за месец март и слова за цикъла от Лазаровден до Томина неделя

(неделята след Великден).

Съставен е от общо 48 съчинения: 24 жития, 23 хомилии и 1 молитва. Материалът е разположен в календарен ред – от 4 март до 31 март. Гръцките оригинали за някои от съчиненията все още не са открити. Сборник с такъв състав не е известен във византийската литература.

Основната част на агиографския дял (дометафрастов тип) в сборника заемат житията на светци-мъченици за вярата, живели през III–IV в. (св. Павел и Юлиания, св. Василиск, св. 40 мъченици от Севастия, св. Пионий, презвитер на Смирна и други). Отделни жития отразяват живота на светци от поранни векове – I–II в. (св. Конон Чудотворец) или от по-късни периоди – VI–VII в. (св. Григорий, папа Римски), IX в. (св. 42 мъченици от Амория). Мястото на действието в съчиненията обхваща различни географски области – Римската империя, Мала Азия, Палестина, Египет, днешен Тунис.

Хомилетичният дял на Супрасълския сборник е представен от бележити византийски книжовници. Автори на похвалните слова и хомилии за подвижните празници през март са Йоан Златоуст (на повечето от творбите, някои от които му се приписват), Василий Велики и патриарх Фотий. По-голямата част от агиографския дял и хомилията от Лазаровден до Велики петък са преведени в Преслав, но по различно време.

Езикът на Супрасълския сборник е нехомогенен поради различния произход във времето на включените в него слова и жития. Най-общо се отделят два пласта, но в рамките на всеки от тях също се очертава пъстра картина.

Проф. Анисава Милтенова от БАН на изложбата на Супрасълския сборник в Прага

Арахичният пласт показва особености, характерни за преводите на св. св. Кирил и Методий и техните ученици. Това са предимно хомилии (Епифаниевата хомилия, словата за Благовещение, Велики петък, Пасха, Похвалата на 40-те мъченици и т.н.). В по-късния пласт преобладават езиковите характеристики на преводите, извършени в Източна България по времето на цар Симеон. При компилирането на сборника всички включени в него съчинения са били редактирани съобразно преводаческите принципи на книжовниците от столицата Преслав. Културата на Велики Преслав, втората столица (893–971) на средновековната българска държава, има несъмнена връзка със Супрасълския сборник. Градът е възникнал през първата половина на IX в. по време на управлението на хан Омуртаг. В края на IX в. (893) княз Симеон I (863/864–913)

премества столицата на Първото българско царство в Преслав. В писмените извори е представена великолепената архитектура на неговите дворци, църкви, манастирски комплекси и крепостни стени, свидетелстващи за висока материална култура. Разцветът на културата и изкуството на Велики Преслав през IX–X в. се потвърждава от ценните археологически находки и епиграфски материал. Особено интересни като исторически, археологически и лингвистични извори са керамичните плочки с надписи и текстове (напр. кирилски надпис от Кръглата църква, X в.), керамичните късове с имената на светци, част от мощите на които са били пренесени във Велики Преслав. Някои от имената на светци на плочките отговарят на житията, включени в ръкописа (напр. св. Йонас и дружина).

Преславската книжовна школа е резултат от особено важни за българската история събития от втората половина на IX в.: покръстването на българите (864), учредяването на независима Българска архиепископия (870), пристигането на прогонените от Велика Моравия Кирило-Методиеви ученици Климент, Наум и Ангеларий, въвеждането на старобългарския език и писменост в богослужението и административните сфери на Преславския църковен събор (893). В преславските манастири развиват книжовна дейност талантивите старобългарски творци Константин Преславски, Григорий Презвитер, Йоан Презвитер, Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, Тудор Доксов. Преславските книжовници

създават огромно по обем, жанрово и тематично разнообразие писмено наследство. Статутът на старобългарския език е сравним с този на църковния латински на Запад и на гръцкия на Изток.

Супрасълският сборник е най-ранният свидетел за един завършен етап от развитието на обемните колекции с четива на славянска почва. Това дава основания да се смята, че до края на X в. този тип състави вече са били оформени в старобългарската книжнина. Подобни сборници за други месеци са запазени само в по-късни руски ръкописи, които имат старобългарски протограф, например Успенския сборник от Московската Духовна академия. Сборникът е запазил византийски творби, които имат различна съдба в славянската книжнина. Някои от тях са слабо разпространени или дори неизвестни в други преписи. Само в него се намира един от трите български превода на Житието на папа Григорий. Вторият превод е възникнал в ранен период, но като начало към прочутото произведение Диалози на папа Григорий (Римски патерик). Голяма част от поместените слова в Супрасълския сборник се отличават със сложна текстова история още преди включването им в сборника. Текстът на Похвалата за св. 40 мъченици например е копиран от двата вече съществуващи през X в. превода – ранен (фиксиран в Германовия сборник) и късен, познат по ВМЧ. Словото за Връбница (Цветница) от Йоан Златоуст също има две старобългарски версии, като по-ранната версия е запазена фрагментарно

в глаголическия Клоцов сборник. Супрасълският сборник е послужил като извор за създаването на нови преписи на кодекса, на отделни негови дялове или произведения. Сред тях са: 1) Чети-миней за март с допълнения от третата четвърт на XV в. (Санкт-Петербург, Библиотека на Руската академия на науките, Сбирка от текущи постъпления, № 596). Представлява най-ранният препис на Супрасълския сборник. 2) Чети-миней за март от XVI в. (Киев, Централна научна библиотека на АН на Украйна, Институт на ръкописите, № 117). Кодексът включва текстовете от състава на Супрасълския сборник, но в него минейната част предхожда хомилетичната. Преписвачът архаизира лексиката, въвежда правописни и граматични промени, характерни за Второто южнославянско влияние. Ръкописът съдържа фрагменти от текста, изгубени в Супрасълския сборник. 3) Сборник със слова и поучения от Йоан Златоуст от първата четвърт на XVI в. (Вилнюс, Библиотека на Литовската академия на науките, ф. 19, № 257). Ръкописът е постъпил от Супрасълския манастир. Съдържа почти цялата хомилетична част на Супрасълския сборник. Проучванията върху Супрасълския сборник имат продължителна и богата история, водеща началото си от 30-те години на XIX в. Паметникът е обект на голям научен интерес в медиевистиката. Франц Миклошич (1813–1891) – словенски езиковед, основоположник на сравнителната граматика на славянските езици, публикува Люблянската част на Супрасълския сборник

History of its Study non-Bulgarian Scholars

The study of the *Codex Suprasliensis* has a long and rich tradition that started in the 1830s. The manuscript became the subject of great interest to medieval studies.

The infographic features portraits of several scholars: Franz Miklosich, Wilhelm Scheler, and others. It includes text in both English and Bulgarian, detailing the historical interest in the manuscript and the contributions of these scholars to its study.

Preslav Literary School The Golden Age of Bulgarian Literature

This infographic highlights the Preslav Literary School as a significant period in Bulgarian history. It includes images of ancient manuscripts and architectural reconstructions of the school's complex in Preslav. The text describes the school's role in the development of the Old Church Slavonic language and literature.

Manuscripts indirectly derived from the *Codex Suprasliensis*

This infographic illustrates the influence of the *Codex Suprasliensis* on other manuscripts. It shows examples of text from the original codex and how its content was copied or adapted in other works, such as the Klovtsa collection. The text explains the historical context and the significance of these indirect derivations.

по преписа на Б. Копитар (Виена, 1851). След него Сергей Северянов (40-те г. на XIX в. – 1918), руски палеограф и езиковед, издава пълния текст на Супрасълския сборник. Трудът представлява критическо издание на кодекса с прецизен палеографски и езиков коментар, сравнения с гръцкия оригинал, с изданието на Фр. Миклошич и с редица ранни старобългарски паметници. С. Северянов в продължение на години събира материал и за гръцките извори на паметника, но те остават само в неговия архив, съхраняван днес в Библиотеката на Руската академия, Санкт Петербург. Алфонс Маргулиес (1897–1928) – немски славист и византолог, специалист по сравнително индоевропейско езикознание и балтийски езици, проучва езика, правописа и състава на паметника, открива неиздадени гръцки образци. Българското издание на Супрасълския сборник (1982–1983) е направено от италианския славист и византолог Марио Капалдо и от Йордан Заимов (1921–1987). Голямо значение има старобългарско-гръцкия речник-индекс към кодекса (1935), направен от Карл Майер (1890–1945). Приносите на европейските изследователи на Супрасълския сборник засягат основно езиковите особености на кодекса. В областта на палеографията и правописа се открояват имената на руски, немски, чешки и полски слависти: А. Востоков, И. Срезневски, П. Лавровски, А. Лескин, П. Дилс, Фр. Пастърнек и др. Специфичните черти на фонетиката на паметника са изследвани от хърватския филолог В. Ягич,

холандския учен Ван Вейк, немските филолози К. Майер и А. Лескин, руския лингвист С. Обнорски, чешкия славист В. Вондрак и др. Лексиката и синтаксиса на Супрасълския сборник намират място в трудовете, определящи българския произход и речниковите пластовете в паметника, времето и мястото на появата на неговите части, архаичната и по-новата лексика. Лексикален и синтактичен анализ на кодекса, на най-ранните славянски хомилии в сравнение с Клоцовия сборник, Успенския сборник, Михановичевия хомиляр извършват В. Облак, В. Вондрак, С. Кулбакин, Н. Дурново, Р. Айцетмюлер, Е. Метелска и особено чешката езиковедка-палеославистка Е. Блахова. Първите езиковедски публикации на български учени за Супрасълския сборник се появяват в края на 60-те години на XX в. и са част от проблематиката на българската историческа лексикология. Б. Велчева изучава правописа (1980), А. Давидов сравнява речника на „Беседа против богомилите“ от Презвитер Козма и Супрасълския сборник (1980). Историята на отделни лексеми проследяват Ст. Смядовски, Л. Стефова (1980), А.-М. Тотоманова (2005), М. Тихова (2009) и други. Ценни наблюдения над морфологията на паметника откриваме в разработките на Д. Иванова-Мирчева (1969, 1980), Й. Заимов (1980), Е. Дограмаджиева (1933–2008), Т. Мострова (1980) и др. През 1980 г. излиза сборника: „Проучвания върху Супрасълския сборник, старобългарски паметник от X век“,

а през 2012 г. е публикувана книгата „Преоткриване: Супрасълски сборник, старобългарски паметник от X век“. В него са систематизирани постиженията на българските и чуждестранните учени в областта на езикознанието, литературната наука, църковната история, изследването на гръцките извори на четивата, на речниковия състав и др. През 2007 г. паметникът е включен в регистъра „Паметта на света“ на ЮНЕСКО, което активизира нови идеи. Проектът на Института за литература при БАН за електронен корпус на паметника, финансиран от ЮНЕСКО след конкурс, събира на едно място дигитални изображения на всички части от ръкописа от трите библиотеки в Словения, Полша и Русия. Проектът включва освен дигиталните изображения, разчетен старобългарски и гръцки текст, достъпни едновременно с тях в комплексен продукт. Електронният текст на Супрасълския сборник, достъпен в оригинален вид чрез средствата на съвременните информационни и комуникационни технологии, се използва както в образованието – в областта на българистиката и славистиката, така и от всички, които имат интерес към историята на България, на византийско-славянския свят и на Балканите (<http://csup.ilit.bas.bg/> и <http://suprasliensis.obdurodon.org/>). Част от проекта е и изложбата, посветена на Супрасълския сборник.

Проф. Анисава Милтенова

Снимки: Мария Захариева

Студентски конкурс

за есе и превод на българска поезия и проза

По случай 1150-та годишнина от Великоморавската мисия на светите братя Кирил и Методий през месец май в Прага се проведе студентски конкурс за есе и превод на българска поезия и проза.

Конкурсът беше организиран от д-р Гинка Бакърджиева – лектор по български език към катедра „Южнославянски и балканистични изследвания“ на Карловия университет в Прага, със съдействието на преподавателите по български език д-р Елена Крейчова от Масариковия университет в Бърно и маг. Севдалина Велева от университета в Пардубице. За оценяването на студентските текстове беше формирано 5-членно жури, в което освен трите преподавателки, се включиха също д-р Марсел Черни (преподавател по българска литература в Карловия университет) и доц. Добромир Григо-

ров (сътрудник в БКИ, Прага). В конкурса взеха участие 12 студенти (специалност българистика) от трите чешки университета. Студентите можеха да се състезават във всяка една от обявените конкурсни категории. По темата „Моята България“ бяха предложени два оригинални текста на български език, които получиха поощрителни награди. Като най-сполучлив сред петте преводни варианта на стиховете на Добромир Тонев бе отличен преводът на Никола Футейова. В надпреварата за превод на разказа на Деян Енев „Българчето от Аляска“ се включиха деветима участници. Първото място

заслужено зае преводът на Яна Георгиева.

Наградите бяха връчени на тържеството по случай Деня на славянската писменост и култура на 24 май 2013 г. в БКИ, Прага. Всички участници получиха книги, осигурени от БКИ, а победителите бяха зарадвани и със статуетки, изработени в ателието Studio Accent на Любомир Иванов.

Надяваме се, че тази хубава инициатива ще намери продължение и в бъдеще.

В настоящото издание на списание „Българи“ предлагаме на вашето внимание двата отличени превода.

Превод на художествена проза

ДЕЯН ЕНЕВ

БЪЛГАРЧЕТО ОТ АЛЯСКА

Влакът за Белград беше излязъл като че ли от музея на социалистическото изкуство. Но хората, пътуващи за сръбската столица, бяхме днешни хора. В купето бяхме поетът Г. К., аз, едно немкинче с гаджето си и българчето от Аляска. Влакът дълго не тръгваше, сякаш участваше в документален филм за състоянието на БДЖ. Майката на българчето от Аляска прекара цялото това време до тръгването на влака на седалката срещу сина си. Гледаше го неспирно с тъмните си майчини очи, мълчеше и от време на време посягаше да го погали. Момчето се дърпаше, все пак бе мъж на близо трийсет години. Беше голямо и спокойно момче. Много голямо и много спокойно, като скала. По едно време каза на майка си да слиза вече от влака и майката послушно слезе на перона и продължи да го гледа оттам. Не сваляше погледа си от него. Най-сетне влакът изскърца и потегли. Немкинчето и гаджето му започнаха да си водят записки, като се редуваха да пишат в един тефтер. След два часа ги попитах какво пишат. Описвали пътните си впечатления. За пръв път пътували с такъв влак и виждали такъв пейзаж през прозореца. Явно оскъдицата на Сливнишкия край ги беше разтърсила дълбоко. Били кацнали със самолет в Истанбул,

DEJAN ENEV

BULHÁREK Z ALJAŠKY

Vlak do Bělehradu vypadal jako z nějakého muzea socialistického umění. Avšak my, kteří jsme cestovali do srbské metropole, jsme byli ze současnosti. V našem kupé byl básník G. K., já, jedna Němka se svým milým a Bulhárka z Aljašky. Vlak se dlouho nerozjžděl, jako by se ocitl v dokumentárním filmu o stavu Bulharských státních drah. Matka Bulhárka z Aljašky strávila celý ten čas před rozjezdem na sedadle naproti synovi. Bez ustání ho pozorovala tmavýma, mateřským očima, mlčela a čas od času se ho pokusila pohlédnout. Syn sebou škubal, byl to přece jen už téměř třicetiletý muž. Byl mohutný a klidný. Velmi mohutný a velmi klidný, jako skála. V jednu chvíli řekl matce, ať z vlaku vystoupí, a ta poslušně vystoupila na perón a odsud ho dál pozorovala. Nespouštěla z něj oči. Nakonec vlak zaskřípal a dal do pohybu. Němka s přítelem si začali psát poznámky střídavě do jednoho zápisníku. Za dvě hodiny jsem se jich zeptal, co to píšou. Že prý popisují své cestovní dojmy. Poprvé cestují takovým vlakem a vidí takovou krajinu z okna. Zjevně je bída slivnického kraje hluboce zasáhla. Přistáli letadlem v Istanbulu, tam strávili několik dní, poté vlakem přicestovali do Sofie, kde také několik dní zůstali. Nyní si chtějí prohlédnout Bělehrad, potom Vídeň a vrátit se zpátky do Německa, protože už začíná nový semestr. On že studuje inženýrství a ona francouzskou filologii. Vyšel jsem na chodbu zakouřit si. Za chvíli z kupé vyšel i ten

там останали няколко дена, после с влак стигнали до София, където също останали няколко дена. Сега щели да разгледат Белград, после Виена и сетне се прибирали в Германия, защото започвал семестърът. Той учел инженерство, а момичето – френска филология. Аз излязох в коридора да пуша. По едно време от купето излезе и голямото дебело момче. Разговорихме се.

Каза, че пътувал за Аляска. Щял да хване самолет от Белград, защото така било по-евтино. Бил завършил в София библиотекарство. Наистина беше много начетено и умно момче, това си личеше по изказа му. Обясни ми, че работел на нефтена платформа до бреговете на Аляска, бил помощник-готвач, белел домати. Две седмици в океана и две седмици в Доусън, където държал квартира с гаджето си. Гаджето му била индианка, от местните. На колко години си? На двайсет и осем. От колко години си там? От пет. Четеш ли книги? Ами да, чета, в интернет. Какви са хората на платформата? Всякакви, от цял свят. И добри, и лоши. Приятели имаш ли? Има още едно българче, с него си другаруваме. Нося му сега ракия, да опита, че той не успя тази година да се върне в България. А в градчето как ви минава времето? Много не излизаме, защото приятелката ми е малко дебеличка и се притеснява. То и аз доста напълнях и сега сме си лика-прилика. – Момчето се засмя. – Седим си в къщи и слушаме музика. Излизаме да хапнем навън. Така.

– А индианката запозна ли те с роднините си?

– Да, ходихме им на гости. Между другото, шарките по носиите на старите индианки удивително приличат на нашенските. Открих подобно наблюдение у Алеко Константинов, в „До Чикаго и назад“. Дори се помъчих да запомня пасажа, защото наистина самият аз останах смяян. Как беше у Алеко? Нещо такова: „В изложението имаше няколко колиби индианци: типът на индианките много напомня типа на нашите шопкини; има голямо сходство в костюмите и труфилата на индианките и шопкините; те също така си заплитат косици и си закриват лицето, също се причесват, носят същите металически дрънкала и... вярвате ли? – пеят почти тъй, както шопкините. Покъщнината им – чергите, кърпите, нашивките, ризите като че са ги краднали от нашите селяни.“

– Пустият Алеко! – Момчето се засмя и се прибра в купето.

Аз останах до Белград в коридора на влака, пуших цигара от цигара и присвирах очи срещу летящата край сваления прозорец нощ. И сякаш още виждах погледа на майката, тъмния и страшен поглед на майката, като на вълчица. Такъв, какъвто го запомних от перона на софийската гара.

Мислех си как ли изглежда България от Космоса, набучена като игленик със стотици хиляди такива погледи, които опасват земята и стигат до другия ѝ край. Чак до Аляска.

Добре поне, че носиите на старите индианки приличаха на носиите на нашите баби. В далечния Доусън това сигурно много помагаше.

Пустият му Алеко!

мохутный толстый младик. Dali jsme se do řeči.

Povídal, že jede na Aljašku. Chce chytit letadlo z Bělehradu, protože tak že je to levnější. Vystudoval knihovnictví v Sofii. A opravdu byl velice sečtělý a chytrý, to bylo z jeho mluvy znát. Vysvětlil mi, že pracuje na ropné plošině u aljašských břehů, je pomocným kuchařem, loupe rajčata. Dva týdny na oceánu a dva týdny v Dawsonu, kde mají s přítelkyní byt. Ona že je Indiánka, domorodá. Kolik ti je? Dvacet osm. A kolik let jsi tam? Pět. Čteš knížky? No, jo, na internetu. Jací jsou lidé na plošině? Různí, z celého světa. Dobří i špatní. Máš přátele? Je tam ještě jeden Bulhar, kámošíme spolu. Teď mu vezu rakiji, aby ochutnal, když se letos do Bulharska nedostal. A co ve městě, jak vám utíká čas? Moc nikam nechodíme, přítelkyně je trošku při těle a stydí se. I já jsem dost přibral a teď jsme jeden jako druhý. Zasmál se. Sedíme doma a posloucháme muziku. Chodíme na jídlo. A tak „A seznámila tě Indiánka s rodinou?“

„Jo, navštívili jsme je. Mimochodem, vzory krojů starých Indiánek překvapivě připomínají ty naše. Všiml si toho i Aleko Konstantinov v knížce Do Chicaga a zpět. Dokonce jsem si dal tu práci naučit se tu pasáž, protože i já jsem na to vážně zíral. Jak to teda Aleko napsal? Něco jako: „Na výstavě bylo několik indiánských chýší: vzhled Indiánek tolik připomínal vzhled našich šopských žen; nalezneme značné podobnosti mezi šaty a ozdobami Indiánek i Šopek; i ony si stejně splétají čůpky a halí si tvář, stejně se češou a nosí stejné kovové ozdůbky a... – na mou věru! – zpívají docela stejně jako Šopky! Domácí vybavu – rohože, pokrývky, výšivky, košile – jako bys uzmul od našich vesničanů.“

„Zatracený Aleko!“ Mladík se zasmál a vrátil se do kupé.

Až do Bělehradu jsem zůstal stát v uličce vlaku, kouřil jsem jednu cigaretu za druhou a mhouřil jsem oči do noci, která prolétala za staženým oknem. A ještě jako bych viděl pohled oné matky, ten temný a strašný pohled matky, matky vlčice. Takový, jaký jsem si pamatoval z nástupiště sofijského nádraží.

Uvažoval jsem, jak asi vypadá Bulharsko z vesmíru, prošpikované jako jehelníček stovkami takových pohledů, které obepínají zemi až na druhý konec. Až na Aljašku.

Dobře aspoň, že kroje starých Indiánek připomínají kroje našich babiček. V dalekém Dawsonu to určitě děsně pomáhá.

Zatracený Aleko!

Přeložila: Jana Georgievdová

ЯНА ГЕОРГИЕВОВА,

род. 1990 г., Чески Брод (Чехия). През 2010 г. завършва Академичната гимназия в Прага и е приета в Карловия университет, където е студентка в специалностите „Юго-източни европейски изследвания“ (профил българистика) и „Межкултурна комуникация“ (профил френски език). През 2012 г. следва един семестър в СУ „Св. Климент Охридски“ по програма „Еразъм“. Първият ѝ превод е филмът „Манчестер Юнайтед от Свищов“ (съвместно с Маркета Краевска), излъчен в рамките на Дните на българското кино през 2012 г., организирани от БКИ в Прага.

Превод на българска поезия

ДОБРОМИР ТОНЕВ

ТЕЗА

*След тебе злото диша като хрътка.
(Доброто е обществено понятие.)
Разтвориш ли ръцете за прегръдка,
ти вече си удобен за разпятие.*

*Веднъж ли сме умирали от жажда,
докато сме се давели на плитко?
Животът ражда първите миражи
в мъглицата над детското корито.*

*Човекът има правото на полет,
дори когато тялото му крета.
Аз неведнъж съм хващал морска болест
от плуване в измислени морета.*

*И кръговете сини под очите ми
не са от нощни пирове със музи,
а белег от биноклите, с които
поддържам денем своите илюзии.*

*Усилията винаги си струват,
дори когато раждат нова жажда.
Колхида може би не съществува,
но тихо, да не чуе екипажа*

DOBROMIR TONEV

TÉZA

*Za tebou zlo dýcha ako pes
(Dobro je pojem všeobecný.)
Ruky pre objatie rozprestrieš,
už si ukrižovania hodný.*

*Už sme umierali od túžby
kým sme sa dusili plytko?
Život rodí prvé preludy
v hmle nad detským korýtkom.*

*Človek má právo na lietanie
dokonca aj keď jeho telo vzlietne.
Nie raz som dostal morskú chorobu
z plavby po vymyslených moriach.*

*A modré kruhy pod očami
nie sú z nočných hostín s múzou,
ale otláčky z ďalekohľadu, s ktorým
každým dňom držím svoju ilúziu.*

*Úsilie vždy stojí za to,
dokonca keď rodí novú túžbu.
Kolchida možno neexistuje,
no ticho, nech to posádka nepočuje.*

Превод: Никола Футейова

НИКОЛА ФУТЕЙОВА,

род. 1988 г., Прешов (Словакия). Бакалавър по славистика (профил българистика) в Прешовския университет. През 2011 г. е приета в Карловия университет в магистърската програма на специалността „Юго-източни европейски изследвания“ (профил българистика). Участва в Лятната школа по български език и култура (София, 2010 г.). В рамките на студентския обмен по програма СЕЕРУС през зимния семестър на 2012 г. заминава на специализация в СУ „Св. Кл. Охридски“ и един месец работи като стажант в посолството на Република Словакия в София. Понастоящем подготвя дипломна работа върху рецепцията на пиесите на Й. Радичков в Чехия и Словакия.

Снимка: личен архив на Никола Футейова

Премиера на книги, посветени на чешко-българските връзки

В началото на месец юни 2013 г. в салоните на БКИ-Прага се състоя премиерата на две книги, посветени на чешко-българските връзки – „По серпентините на себепознанието и опознаването на другостта“ с автор българският бохемист-фолклорист доц. д-р Владимир Пенчев от Института по етнология и фолклор, и българския превод на „Войводово. Едно непознато чешко село в България“, чийто автор е чешкият социален антрополог доц. д-р Марек Якоубек, преподавател в Западночешкия университет в гр. Пилзен. Сред гостите в препълнената зала бяха д-р Мириям Моравцова и д-р Дана Битнерова от Факултета по хуманитарни изследвания, както и бившия лектор по български език в Карловия университет доц. д-р Петя Бъркалова.

Вечерта беше открита от сътрудника на БКИ-Прага доц. д-р Добромир Григоров, който представи основните участници в дискусиата: двамата автори, зам. декана и един от основателите на Факултета по хуманитарни изследвания доц. д-р Зденек Пинц, чешката българистка д-р Ивана Сръбкова и българската антропо-

ложка и бохемистка д-р Румяна Георгиева.

В началото на своето кратко, но оригинално изказване доц. д-р Зденек Пинц посочи духовито, че неговата роля се състои в това да представи на публиката учителя (доц. д-р Владимир Пенчев) и неговия ученик (доц. д-р Марек Якоубек).

Книгата на М. Якоубек, продължи той, проследява историята на потъналото в забвение чешко село Войводово в Северозападна България, живота на неговите чешки жители и изселването им в Чехословакия след 1945 г. Интересното в това изследване е да се види по какъв начин чешките преселници възприемат балкан-

ската действителност; ежедневните им контакти с българите; чешките битови традиции, възприети от българите.

Относно книгата на своя български колега доц. Вл. Пенчев, доц. Пинц коментира, че това научно изследване няма пълен и окончателен край и чака своето продължение.

В заключение доц. д-р Пинц сподели личните си впечатления от България по време на първото си посещение там през 1959 г. Този престой остави у мене смесени чувства, призна откровено той. Отдавна съм стигнал до извода, че между нас и българите съществуват немало различия, завърши изказването си доц. Пинц.

В уводните думи на своето обширно изказване българската антроположка д-р Р. Георгиева посочи, че научните дирения на доц. д-р Вл. Пенчев служат за вдъхновение на редица чешки антрополози, включително и на самата нея. Относно неговата монография българската антроположка подчерта, че тя е резултат от дългогодишно и задълбочено изследване в областта на етнологията и фолклора. Книгата може да се обособи в четири тематични части. Първата разглежда типологията на чешката миграция в България, факторите, които я обуславят, и не на последно място – основните миграционни вълни, които протичат между края на XIX век и периода на социализма. Втората основна тема, която присъства в монографията, е посветена на словаците в българските земи, чийто брой там надхвърля 1000 души в края на XIX век. Конкретен пример за словашкото присъствие в България е село Бръшляница. В тази част от изследването е поставен акцент и върху словашката общност в София, отделните словашки институции и ролята на фолклора при формиране на двойната идентичност. В третата част на изследването, продължи д-р Р. Георгиева, се проследяват поредицата български миграционни вълни в чешките земи, които са най-интензивни през XIX век, през 40–50-те години на миналия век по силата на сключените трудови спогодби между България и Чехословакия и след превратната 1989 г. В основата на четвъртата глава на книгата стои проблемът за

изграждане на стереотипи в чуждата среда. Затова тя се базира на противопоставянето „аз“ и „той“, „ние“ и „те“. Авторът анализира основните идентификационни маркери на „другостта“ – езика и традицията. Д-р Р. Георгиева завърши своето обстойно изказване с цитат от заключителните думи на книгата: „Убедението, че за да опознаем себе си, трябва да опознаем и тези около нас, предполага един дълъг път по серпентините на себепознаването и опознаването на другостта“.

Чешката българистка д-р Ивана Сръбкова представи книгата на доц. д-р Марек Якоубек, посветена на чешкото село Войводово и преведена на български език от д-р Михаела Кузмова. Неговият интерес към тази проблематика датира отдавна, подчерта тя. Чешкият антрополог за пръв път посещава България през 1997 г., а преди три години се появява първото му изследване, посветено на полузабравеното чешко село. В началото на своето изказване д-р Ив. Сръбкова цитира уводните думи в монографията. В тях доц. д-р Вл. Пенчев откровено признава, че при посещението си във Войводово е имал усещането, че се намира в типично чешко село. На следващо място чешката българистка отбеляза, че изследването привлича вниманието с оригиналната характеристика на войвоводските чехи – „дисциплинирани пуритани“, „културни“, „интелигентни“ и „добри съседи“, в чийто живот цари „военна дисциплина“. В книгата са описани взаимоотношенията и съжителството между чехи

и българи. Д-р Сръбкова посочи като интересен пример как чехите учили българите да стопанисват и да използват земеделската техника. Любопитна подробност е изказването на тогавашния български министър на земеделието, че България се нуждае от още 10 такива села като Войводово, за да се модернизира. Втората глава е посветена на Божидар Попов, син на евангелисткия пастор в селото Симеон Попов. Религиозните убеждения на войвоводските чехи са предмет на изследване в трета глава на монографията. По-голямата част от тях са евангелисти. Интересно е да се отбележи, продължи д-р Сръбкова, че живеещите в селото българи впоследствие приемат религията им. Чешкото присъствие във Войводово за тях има безспорно цивилизаторска роля. Това са основните акценти на четвъртата глава на книгата. В края на своето изложение чешката българистка се спря и върху тъжния край на село Войводово след Втората световна война. В заключение тя коментира, че изследването е поредният пример за чешко-българското приятелство.

В края на официалната част на вечерта д-р М. Моравцова благодари на доц. д-р Вл. Пенчев, че е избрал Факултета по хуманитарни изследвания за издател на своята книга. Същевременно тя изрази признателността си както към Факултета за оказаната финансова подкрепа, така и към д-р Мария Кратохвилова за редакторската ѝ намеса.

Д-р Красимира Мархалева

Самос

Почивката си на остров Самос получихме от Милан Лейчко, собственик на туристическата фирма „Миле“, за която години работих на Корфу. Като компенсация за трудния последен сезон и като подарък на раздяла.

И така, нагласихме се в края на юни, преди да е започнал летният туристически сезон в Прага, който трябваше да ми осигури работа с кипърци, да отидем на почивка на остров Самос. Към нас се присъединиха едни от малкото ни приятели, които ни останаха от контактите с чешките туристи. Вече бяхме на Лесбос, предстоеше ни Самос.

Изборът бе мой. Не знаех много за него – само, че е зелен, с много и рано-образни плажове, че е съвсем близко до турското крайбрежие, че там е роден Питагор, че гъстото му червено вино от столетия пият римският папа и обкръжението му във Ватикана. Най-вече ме съблазняваше, че все още не е опорочен от вездесъщия туризъм, който от една страна ми вади хляба, но пък от друга – с тълпите и с деформираното поведение на много от местните, които на тебе гледат като на отворен портфейл, ми е опротивял. Не се излъгах. Наред с красотите, които видяхме, отнесох чудесни усещания и спомени от контактите си с новите си познати.

Но нека най-напред ви представя острова. Самос е един от зелените гръцки острови. Намира се в източната част на Егейско море, в непосредствена близост с турското крайбрежие, само на около един километър. Простира се на площ от 475 кв.км., население около 40 000 души. Из-

вестен е най-вече като родно място на древния математик и музикант Питагор (500–580 пр.н.е.). На него е наречен и един от най-живописните му градове Питагорион. Древната елинистична култура и тук е оставила много следи. Най-уникален неин паметник е тунелът Евпалиос, който е построен с изчисления по теориите на славния математик. Любопитното е, че е строен от двете посоки и при срещата на изкопаното, отклонението е едва един метър. Предназначен е за аквадукт, но същевременно и като таен спасителен коридор от града към планината. Недалече от Питагорион се намират и останки от храм на богинята Хера, наречен Хереон, построен през 7 век пр.н.е. Паметници на богатата многовековна история на острова са събрани и изложени в археологическия музей в главния град Самос. Най-известният експонат тук е огромната статуя на колоса Курос, намерен 1980 г. при разкопките на Хереон. Всичко това ние естествено посетихме и Татяна задаволи любопитството си и страстта си да фотографира. Мене най-вече ме впечатли прочетеното за по-новата история на острова – необичайната му съдба по време на Турската империя. Неговите жители се оттеглили високо в планините и турците ги откриват случайно едва през 1562 година. Сюлейман II издал заповед островът да се насели и го освободил от данъци. Самос се

е ползвал със специални привилегии като автономна област с управляващ християнин, естествено назначаван от султана. Островът имал собствено знаме, митница, съд и проблемите му решавал местен парламент. Към Гърция се присъединява едва през 1913 година и то благодарение на организиран бунт.

Туризмът открива Самос едва през 80-те години. Местните твърдят, че първият турист, очарован от природните красоти на острова, бил френският президент Франсоа Митеран, който го популяризира във Франция. Освен французите, слабост към Самос имат основно скандинавските страни. Немци и англичани тук се срещат рядко. Руснаци засега няма, чехите го посещават едва от 3–4 години насам, а нашенци се срещат единствено като евтина работна ръка. Където станеше дума, че сме българи, чувахме само добри думи за сънародниците ни – образовани, почтени, трудолюбиви. На нас не ни се случи да срещнем някои от тях, само веднъж пред един магазин две нашенки си бърбеха, като от неволно дочутия разговор долових основно как се оплакват от работодателите си.

Бяхме избрали за почивката си най-живописното, най-колоритното градче на острова – Кокари. Уморен от промишления туризъм по разни курорти, щастлив бях да попадна в среда и атмосфера, които ми напомнях

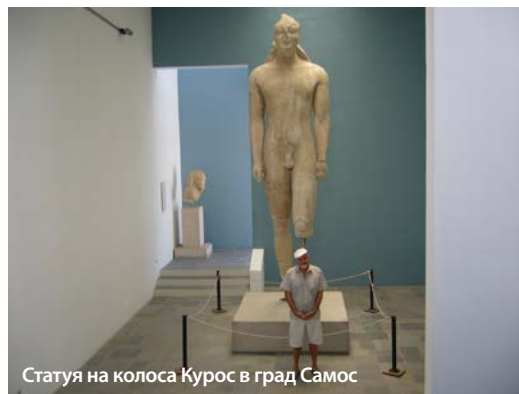
детските ми години в родното Поморие. Разположено около неголям залив по склоновете на двата хълма, които го ограждаха, на мен ми напомняше Несебър, Созопол и Търново в едно. Имахме си студио в двуетажна къща на главния път, който преминаваше през цялото градче паралелно на плажовете му. Стаята ни гледаше към двора, така че шум почти нямаше, а гледката към съседните дворове и къщи, озвучена от разговорите на гъркините, пораждаше в мен спомени и усмивки. Основната им тема, както тук бива, бе кой какво и как е сготвил или се кани да го стори. Хазяите ни бяха мили, сърдечни хора над петдесетте. Моят гръцки език предизвика у тях възхита и породи симпатии, които бяха изразени тутакси в покана на кафе, по-късно на дегустация на собствената им ракия, която тук се нарича „сума“. Не липсваха и пресни зеленчуци и плодове, а на извозвача ни бе връчен петкилограмов пластмасов съд с маслини, наложени в морска вода.

Ходенето ни на плаж за мен бе истинско удоволствие. Преминавахме по криволичещи калдъръмени улички, с кокетни дворчета, асми, плодни дръвчета и много, много цветя. Поздравявахме бабките, седнали пред дома си, отвръщаха ни с радост и широки усмивки. Бяхме си избрали малко, уютно плажче, с прозрачна вода, но с чакълесто дъно. Това изобщо не ни пречеше, чувствахме се прекрасно. По обед се прибирахме да хапнем и да си полегнем, привечер пак по споменатите улички отново при нашето си плажче да поплуваме. Естествено, като опитни туристи, първото, което направихме след пристигането си, бе да вземем кола за три дни. Шофираше, то се знае, Дан, аз съм скаран с тая дейност. Обиколихме целия остров, посетихме споменатите паметници на старата елинска култура, скитахме по площадите, крайбрежието и уличките на главния град и на Питагорион, разхождахме се из уличките на амфитеатрално разположени високо в планината живописни селца, откъдето се откриваше невероятен поглед към морската шир, къпехме се на малки романтични плажчета. Посетихме и прочутия Славеев дол, където поради огромните дървета, хвърлящи дебела сянка, до към 10

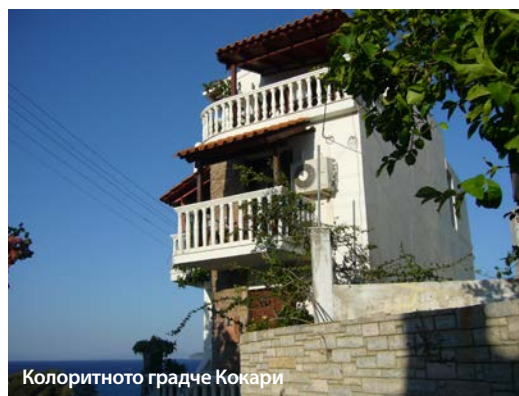
часа пеят славеи. Видяхме и тамошния водопад, изкатерихме се по дървени примитивно сковани стълби високо над дола, където в малка, но артистична таверна, пихме гръцко кафе, а като чу, че говоря гръцки, съственикът ни почерпи със сума, собствено производство. Като човек, който обича да общува и създава нови приятелства, на този остров имах огромен късмет на приятни, приветливи хора. Нито веднъж не се почувствах като отворен портфейл. Случиха ми се неща, които в Чехия никога не могат да ми си случат, а и никъде по гръцките острови не ми се бяха случвали. Два примера. Първият ден с наетата кола бяхме в Пигаторион и околностите му. За да видим прочутия тунел, трябваше да си купим билети. Споменах на жената, която ги продаваше, че съм екскурзовод и че имам международна екскурзоводска карта с право на безплатен вход по туристически обекти, но че не съм я взел със себе си. Жената се усмихна и рече, че нямам нужда от нея, достатъчни са гръцкият ми и твърдението ми. Същото се повтори и при посещението ни на Херион, така реагира и възрастният мъж, от когото купих билети за останалите от компанията. За сравнение само ще спомена, че навсякъде в Чехия, където съм си показвал споменатата карта, никой не я зачита. Най-невероятна бе реакцията на млада жена в едно магазинче за сувенири, където след дълго издирване най-сетне открих книжка за острова на чешки. Извиних се, че се връщаме от плажа и че нямам пари със себе си, ще я взема по-късно. – Не се безпокойте, вземете я, ще ми платите довечера като излезете на разходка. Да имате какво да четете в следобедната си почивка. Звучи почти абсурдно. Нали се сещате, че в Чехия или в България това не може да ми се случи. Абсурдно, но пък смешно и забавно звучи и обяснението за гръцката криза, което чу от нашия хазаин Димитрис. – За всичко е виновна германката Меркел. Не ни обича тя нас, гърците. И ще ти кажа защо.

Като момиче била с приятелки на почивка на остров Санторини. Всичките ѝ приятелки си намерили гръцки момчета, само тя не. Затова сега ни мрази и ни върши мръсотии. Засмях се с глас и от сърце. Опитах се да му обясня, че не е възможно човек от ГДР в ония години да посети Гърция и то Санторини, но моят нов приятел не искаше и да чуе. Отказах се да го убеждавам. Познавам тази национална гръцка черта – за всичко да търсят винаги вината другаде и у другото, те никога и за нищо не са виновни. Нека тъне в заблудата си, щом това му харесва, казах си, усмихнах се и надигнах за здраве чашката с чудесната домашна самоска ракия. Та така...

Васил Самоковлиев

Статуя на колоса Курос в град Самос

Колоритното градче Кокари

Изглед към Егейско море

Абонамент

ИНТЕРЕСУВА ЛИ ВИ ЖИВОТЪТ НА БЪЛГАРИТЕ В ЧЕХИЯ, БЪЛГАРИЯ И В ЦЕЛИЯ СВЯТ?

Абонирайте се за списание „Българи“, подкрепете своето българско списание! „Българи“ е едно от най-представителните списания на българската общност.

Годишният абонамент за 6 броя е само 180 Кч. Пощенските услуги поема сдружение „Възраждане“.

Средствата можете да изпратите на сметката на сдружението 1962160309/0800 или по пощата на адрес: o.s. Vazraždane/ Vocelova 3/120 00 Praha 2.

ОБАДЕТЕ НИ СЕ НА GSM 777 196 322

ИЛИ НИ ПИШЕТЕ НА E-MAIL BALGARI@ATLAS.CZ

За контакти:

o.s. Vazraždane
Vocelova 602/3, 120 00 Praha 2
Тел.: +420 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Българи брой 2/2013

Издател:

Гражданско сдружение „Възраждане“,
Americká 28, 120 00 Praha 2

Адрес на редакцията:
Vocelova 3, 120 00 Praha 2

„Българи“ излиза с финансовата подкрепа на Министерството на културата на Чешката република

Регистрационен номер в Министерството на културата на Чешката република: E 13282

Главен редактор:

Мария Захаријева

Редакционен екип:

Красимира Мархалева, Васил Самоковлиев

Сътрудници:

Снежана Таскова, Пламен Тотев, Деян Енев, Стефан Кисьов, проф. Анисава Милтенова, Даниела Горчева, Румяна Георгиева, Татяна Борисова, Минка Генчева, Катерина Ненкова, Луиза Станева, Сирма Зидаро-Коунова, Светла Болчева

Дизайн: „Макс“ студио

Година 12, брой 2/2013

e-mail: bulgari@atlas.cz
www.bulgari.eu

Печат: Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.
Дадено за печат: 10. 7. 2013

Цена: 30 крони

Годишен абонамент: 180 крони

Всички права запазени

Това издание или отделни негови части не могат да бъдат размножавани, публикувани и/или предавани по електронен, механичен, фотокопирен или друг начин, както и въведени в информационни системи, включително компютърни, без изрично писмено съгласие от издателя – Vazraždane o.s.

Bulgari

Periodikum bulharske menšiny v České republice
Časopis je vydáván s finanční podporou Ministerstva kultury České republiky

Bulgari 2/2013

Adresa redakce a tel. spojení:

Vocelova 3, 120 00 Praha 2
221 419 838, 777 196 322
bulgari@atlas.cz, www.bulgari.eu

Ročník XII

Periodicita: 6

Náklad: 600 výtisků

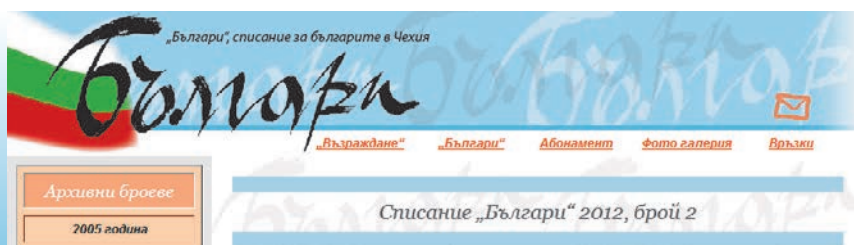
Místo vydávání: Praha

Číslo vydání: 2/2013

Den vydání: 10. 7. 2013

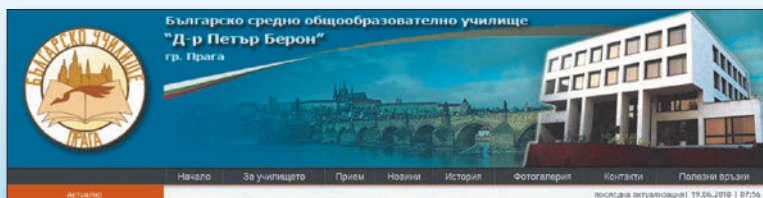
Evidenční číslo: MK ČR 13282

Vydavatel: Vazraždane o.s., Americká 28
120 00 Praha 2, IČO 26544229

Посетете интернет страницата на гражданско сдружение „Възраждане“ и на списание „Българи“
www.bulgari.eu Facebook: [Bulgari Vazrazhdane](https://www.facebook.com/BulgariVazrazhdane)

БЪЛГАРСКО УЧИЛИЩЕ „Д-р Петър Берон“ – ПРАГА ШАНС ЗА ВАШИТЕ ДЕЦА

www.bgschool.eu

Нов български магазин в Прага 2, „Белехрадска“ 60

Богат асортимент от български, гръцки, македонски и турски хранителни стоки на достъпни цени

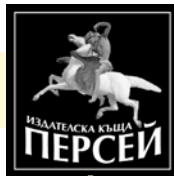

Тел.: 774 207 174

E-mail: gala.b@seznam.cz

Подари на любим човек

Книги от съвременни български автори

ДА ТЕ ЖАДУВАМ

антология на българската любовна лирика

+ CD с популярни песни като „Незабравя“, „Горчиво вино“, „Иване, Иване“ и др.

Стихове на Хр. Ботев, П. Яворов, Д. Дебелянов, Н. Йорданов, Е. Евтимов, Бл. Димитрова, Ст. Пенчева, Л. Левчев, Ал. Геров, Д. Дамянов, М. Петкова, Ст. Цанев, Иля Велчев, К. Донков и др. **220 Кж.**

ОБИЧАМ ТЕ

антология на световната любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на Ваня Костова, „Шик“, братя Аргиррови, „Тоника“, Веселин Маринов и др.

Стихове на Шекспир, Бърнс, Петрарка, Вийон, Хайям, Пушкин, Лермонтов, Есенин, Лорка, Шели, Гьоте, Бодлер, Емили Дикинсън, Хайне и др. **220 Кж.**

СВЕТЪТ Е ЗА ДВАМА

антология на световния любовен сонет

+ CD с популярни любовни песни на Орлин Горанов, Богдана Карадочева, Тони Димитрова и др.

Вижте как Данте обезсмъртява в сонети своята Беатриче, Петрарка – своята Лаура, а Шекспир – тайнствената смугла лейди. 128 сонета на прочути поети от цял свят. **220 Кж.**

САМО ЗА ТЕБ

антология на българската женска любовна лирика

+ CD с популярни любовни песни на „Мери Бойс Бенд“, Нели Рангелова, Силвия Кацарова и др.

Стихове на Дора Габе, Елисавета Багряна, Станка Пенчева, Блага Димитрова, Маргарита Петкова, Петя Дубарова, Надежда Захаријева, Ваня Петкова, Камелия Кондова и др. **220 Кж.**

И СЕНКИТЕ НИ ТИХО ЩЕ СЕ СПЛЯТ

Пенчо Славейков/ Мара Белчева

Мара Белчева е истинска икона на своето време. 23-годишна е, когато остава вдовица. В нея е влюбен самият княз Фердинанд, но тя избира поета Пенчо Славейков. Любовта им, драматична и неповторима, е документирана в стихове, писма и спомени, събрани в тази книга. **160 Кж.**

ПОДСВИРКВАЙКИ - КЪМ ГОЛГОТА

Маргарита Петкова

Изданието е спечелило конкурс на МК. Най-новата стихосбирка на голямата българска поетеса, чиито стихове са изпяти от известни български певци. Общите мотиви, както и ироничният, хаплив и мъдър почерк на авторката спояват творбите в книгата и я правят единна. *С мека подв.* **70 Кж.**

ЛЮБОВНИ ПЪТЕКИ

Весела Антонова

Вълнуващи човешки истории за неведомите пътища на любовта и съдбата. Авторката (виден юрист, водила е преговорите по присъединяването на България към Европ. съюз) в продължение на 10 години пише тези новели, които са в стила на добрата българска класика, с интригуващи сюжети и прекрасен език. **120 Кж.**

КРЪВ

Александрина Железова

„Кръв“ е първият български роман в традицията на „Здрач“ и „Дневниците на вампира“. След тежка автомобилна катастрофа животът на едно момиче се обръща с главата надолу. Тя има кошмари, които се оказват поглед в бъдещето. Срещата ѝ със загадъчен млад мъж ѝ помогне да проумее дарбата си. **140 Кж.**

ДУША

Александрина Железова

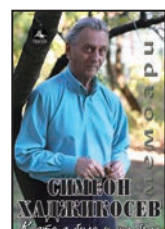
Дара притежава необикновена дарба, към която се стремят различни сили. Когато тя се оказва на прага между живота и смъртта, непознат демон обсебва тялото ѝ, а душата ѝ се оказва затворена в паралелно измерение заедно с тази на загадъчния ѝ любим Евиан. **120 Кж.**

КОЕТО Е БИЛО И ЩЕ БЪДЕ

Симеон Хаджикосев

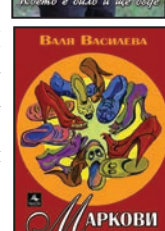
Книгата е художествен разказ за действителни факти и наблюдения на автор, който споделя любопитни истории за известни български писатели и разказва за политически игри и манипулации във времето, което те кара да се чувстваш вътрешен емигрант в собствената си родина. Сладкодумно и увлекателно четиво. **100 Кж.**

МАРКОВИ ОБУВКИ

Валя Василева

Авторката създава живи, реални образи, разказва за общочовешки стремления като домогването до пари и власт, влияние, слава и признание, за вечни теми като смъртта, любовта, райт, адът, щастието, човеколюбието. Разказите ѝ са белязани от тънко чувство за хумор. **60 Кж.**

ОТЕЦ ПАИСИЙ ОБИКАЛЯ ОЩЕ

Евтим Евтимов

„Нелюбовните“ шедьоври на поета, но пропити от любов – към всичко онова, което ни прави българци и хора. Стихотворенията в тази книга ребром поставят пред всеки от нас въпроса: „Дали съм българин или не съм?“, като и до днес проверяват българската кръв и отговорност пред бъдещето. **70 Кж.**

Книги за деца

ПОДАРЪК ЗА ДЯДО КОЛЕДА

Романьола Мирославова

Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Коледа и Нова година в изпълнение на детски вокални групи.

60 Кж.

ТОРБА ПРИКАЗКИ

Ш.Перо, Братя Грим, Андерсен, В.Хауф, О. Уайлд, български народни приказки. С цветни илюстрации **120 Кж.**

ТОРБА БАСНИ

Басни на Езоп, Лафонтен, Крилов, Лесинг и Петко Славейков, адаптирани за деца. С черно-бели ил. **90 Кж.**

ЧЕСТИТА БАБА МАРТА

Романьола Мирославова

Стихове за деца и CD с песни по тях
Стихове и песни за Баба Марта, Цветница, Великден, Гергьовден и други пролетни празници. Книгата е илюстрирана с цветни рисунки на проф. Иван Гонгалов. **60 Кж.**

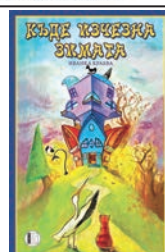
ВЕЩИЦАТА И НЕЙНИТЕ ДЕЦА

Версии на библейски, исторически и съвременни сюжети: Каин и Авел, Ромул и Рем... **60 Кж.**

КЪДЕ ИЗЧЕЗНА ЗИМАТА

Повест за деца от всички възрасти. Когато Зимата забрави да пристигне, тогава наистина е необходимо Чудо. **70 Кж.**

ТИ БѢ ЦРЬ, НСЪ НИ МЪ ПРѢ БЫ ВА А ШЕ.
 ЦРЬ ЖЕ МН ХА Н Л А ВЪ З Н Е Н А В Н ДѢ ВЪ Я К О
 П Н А Н Ц Ж И В Н П О П Н Ц Х. Н О Г Р А Н Н ХЪ
 Р А Ж Ш А С А Н П О З О Р Ы ДѢ Ж Ц А, ВЪ Ж Т Р О Б Х
 Е М О У В Ы Н З Н М Е Т Ъ. Н В Л А С Т Ъ В Ы С Х У Т И
 П РѢ Ж Д Е В РѢ Л Е Н Е И П РѢ Ж Д Е Г О Д А

исъщенне блъгаромъ.

Ц Р Т В О В А С Н Л А К Е Д С О Н Ѣ Н И Н А С
 Ѣ Н А Б Н Е Ф О Т І А Н З Г Н А Ѡ Ц Р К В Е. Н П А
 К Ы Ѡ Д А С Т Ъ П РѢ С Т О Л Ъ Н Г Н А Т Н Е В Н.
 В С Х О Т Ѣ В Ж Е И Н А Р Ѡ Д О У Н М Ѣ Н Н Е Ѡ
 Д А Т И. Н Н З Ы С К А ВЪ Д О Л О В Ы З Л А Т О
 Х Р А Н А Ц И Ж А. Н Ж Е П РѢ В Ѣ С Ъ Т А З А А Х.
 П Р И С Е Л Ъ В А С Л І Н Ц Р Н І С Р Т И Ц И Х Р Ѡ С Н І